

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 30
21/2015
30. máj 2015

Cena 0,50 €

Ludovít Štúr

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

V NEDEĽU PRACUJE
KAŽDÝ PIATY ČLOVEK
Strana 4.

ZRADENÍ POVSTALCI
ŽALUJÚ A USVEDČUJÚ
Strana 5.

AK NEMÔŽEŠ LETIEŤ,
TAK ZA ZDRAVÍM BEŽ!
Strana 6.

ŠTÚROVE NOVINY
MAJÚ 170 ROKOV
Strana 8.

PAVOL DOBŠINSKÝ –
TVORCA A ČLOVEK
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Keď sa dozvedáme dobré správy, treba ich šíriť. Rast slovenskej ekonomiky sa v prvom štvrtroku podľa odhadu Štatistického úradu SR zrýchlil na 3,1 percenta. Výkon hospodárstva prekonal očakávania analytikov a predstavuje najrýchlejší medziročný rast od konca roku 2011. Tempo rastu prevýšilo očakávania, ktoré boli opatrnejšie a predpokladali rast 2,5 percenta. Rast ekonomiky dosiahol úroveň, keď prirodzene pribúdajú aj pracovné miesta. Pracovný trh v prvých troch mesiacoch roka pokračuje v ozdravovaní. Medziročný nárast počtu pracovných miest síce mierne klesol, ale stále sa udržal na slušných 1,8 percenta.

Podrobnejšie údaje o štruktúre rastu zverejnia štatistickí až v júni. Podľa analytikov Národnej banky Slovenska (NBS) však údaje z mesačných štatistík signalizujú, že zdroje hospodárskeho rastu pochádzajú pravdepodobne viac z čistého exportu ako z domácej ekonomiky. Export sa rozbehol hneď začiatkom roka a pričiniť sa o to najmä automobilky. Dostatočný predstih rastu exportu pred importom vytvoril predpoklady na to, aby export výraznejšie prispel k zrýchleniu ekonomického rastu, tvrdia ekonómovia z NBS.

V rámci domácej ekonomiky sa dá podľa odborníkov očakávať rast investičného dopytu vďaka oživeniu stavebnej produkcie a zrýchlenému dovozu investičných tovarov. Východiská pre rast súkromnej spotreby sú silné, ale tržby v maloobchode ich zatiaľ dostatočne nepotvrdili.

Aj ukazovatele z eurozóny na čele s Nemeckom sú oproti začiatku roka na lepších úrovniach a naznačujú zlepšovanie externého prostredia, čo by sa malo pretrvať aj do zrýchlenia solídneho rastu slovenskej ekonomiky. Pomáhať by mala naďalej uvoľnená menová politika Európskej centrálnej banky (ECB), slabý kurz eura a nízke ceny energií. Pomôcť našej ekonomike by mohlo aj skoré odstránenie sankcií voči Rusku.

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

R - 2015025

www.neografia.sk

Európska komisia rozdeľuje členským štátom desaťtisíc utečencov

Bez opýtania nás postavili pred hotovú vec

Ivan BROŽÍK – Foto: Zo zahraničnej tlače

Európska komisia predstavila zámer, ako by sa spoločenstvo malo vyrovnáť s prílivom imigrantov. Z utečeneckých táborov, ktoré ležia v oblastiach konfliktov mimo Európy, je pripravená poskytnúť azyl pre dvadsaťtisíc utečencov. Pre Slovensko to znamená kvótu 356, alebo tiež prijatých 356 ľudí s krutým životným osudom.

Dramatické putovanie migrantov na vratkých plavidlách Stredozemným morom sa neraz končí tragicky.

Nezaoberajme sa teraz tým, ako k takémuto číslu Európska komisia dospela, veď napríklad susedná Česká republika, s rozlohou i počtom občanov dvojnásobne väčšia, taktiež s úplne iným výkonom ekonomiky, „vyfasovala“ povinnosť prijať 525 utečencov.

■ O NÁS – BEZ NÁS

Európska komisia nás tak opäť postavila do kategórie občanov druhej triedy. Prvý raz to bolo vtedy, keď údajne z obavy zo zaplavenia európskeho pracovného trhu mali Slováci blokovanú možnosť dlhodobej migrácie po Európe, hoci už ako členovia jej Únie. Teraz je tu rozhodnutie, ktoré nebolo s nikým na našej, ale ani

na ostatných národných úrovniach konzultované.

■ Vatikán pritvrdil

Humanistický pápež František k tomu ešte pridal vlastnú „hrozbu“ európskym inštitúciám, ktorá sa nesie asi v tom zmysle, že ak Únia nezabráni exodu utečencov z Afriky, potom sa Vatikán rozhodne vydávať im európske víza a automaticky sa tak dostanú zo štatútu utečencov do štatútu obyvateľov Európskej únie, aj keď iba dočasných. Je to len vyústenie opakovaných výziev pápeža, aby Európa konečne konala. Tá aj konať začala, ale systémom najmä nám dobre známym ešte z roku 1938 – o nás bez nás.

Aj keď europoslanci Richardovi Sulíkovi možno v politike mnohé vyčítať, tentoraz veľa určite netrafil, keď v európskych štruktúrach rázne protestoval (aj nesúhlasným hlasovaním) proti diktátu bruselských byrokratov. Napokon, podobný postoj zaujal aj britský premiér Cameron a maďarský premiér Orbán. Skôr stojí za zamyslenie pozrieť sa na hlasovanie našich europoslancov z tábora socialistov, ktorých politický predstaviteľ aktuálne na domácej pôde bruselské kvóty kritizuje.

■ NERIEŠIA PRÍČINY

„Pripomeňme, že Európska rada sa dohodla, že akékoľ-

vek rozhodnutie členských štátov Únie týkajúce sa migrantov musí byť postavené na dobrovoľnosti, a preto principiálne odmietam politiku kvót,“ vyhlásil na tlačovej besede po rokovaní slovenskej a českej vlády v moravských Valticiach premiér Robert Fico. Zároveň slovenský premiér zdôraznil, že sa málo venuje pozornosť príčinám zvyšujúceho sa počtu migrantov.

V súvislosti s utečencami z Afriky sa aktuálne vynorila otázka, do akej miery vieme (v EÚ) zaručiť, že medzi nimi sa na starý kontinent neinfiltuje armáda teroristov Islamského štátu (IS). Nejde „len“ o hrozbu terorizmu ako takého. Je totiž známe, že dobrovoľníci z IS sú cvikení aj ako potenciálne nosiče bakteriologických zbraní.

■ SUSEDIA SÚ PROTI

Český premiér Bohuslav Sobotka rovnako pripomenul, že Európska rada prijala záver o dobrovoľnom charaktere prijímania migrantov. Jednotlivé krajiny na úrovni vlád sa samy majú rozhodnúť, koľkým migrantom vedia poskytnúť domov, myslí si český premiér. Aby to však nebolo všetko, Európska komisia súčasne s kvótami prerozdelenia pripravuje aj takzvaný „núdzový“ mechanizmus. Ide v podstate o direktívne prerozdelenie úspešných žiadateľov o víza v rámci členských krajín Európskej únie. Pripravuje sa pre prípad mimoriadnych situácií.

3 OTÁZKY PRE:

PhDr. Emila SEMANCA, starostu jubilujúcej Umeleckej besedy slovenskej

Dobré múzy sú nápomocné ako v kartách túzy

• Dvadsať piaty rok od obnovenia činnosti v marci roku 1990 si UBS nie náhodou v minulých dňoch pripomenula profilovou výstavou v Turčianskej galérii v Martine.

Sme radi, že už úvodné výstavné podujatie in jubilejnom roku zarezonovalo a vyvolalo pozitívne reakcie. Vďaka ústretovosti vedenia Turčianskej galérie sme mohli do citlivo a vkusne nainštalovanej a pôsobivej kolekcie zaradiť aj diela L. Fullu a M. Galandu z jej zbierok a pripomenúť tak, aké osobnosti stáli pri vzniku nášho spolku v roku 1921. Spomeňme aspoň tých, čo sú životom i tvorbou zvrstnení s regiónom – M. Benka, M. A. Bazovský, K. Sokol, E. Šimerová-Martinčeková...

• UBS však týmto počínom svoje aktivity k štvrtstoročnici činnosti v nových podmienkach určite nevyčerpala.

Po šesťdesiatich rokoch sme obnovili niekdajšie obojstranne prínosné kontakty so sesterskou Umeleckou besedou v Prahe a v polovici júna sme pripravili Dni umeleckých besied v Prahe na Vyšehrade, pričom najmä česká strana toto podujatie garantovala na najvyššej cirkevnej i svetskej úrovni. Naše ministerstvo zahraničia zas prostredníctvom slovenskej diplomatickej misie v Záhrebe a Matice slovenskej v Rijeke inštalovalo v tamojšom štátnom archíve výstavu Apoštoli Slovanov z diel členov UBS, ktorá potrvá do

15. júna. Jubilejný rok vyvrcholí spolkovou výstavou v Galérii Slovenského rozhlasu v Bratislave v polovici októbra a prakticky v rovnakom čase sa predstavia naši textilní výtvarníci zo združenia Artex v Slovenskom inštitúte vo Varšave.

• Čo si želá uprostred tohto organizačného kolotoča ten, čo nie náhodou zachováva historické pomenovanie predsedu UBS – starosta?

Aby nás neopúšťali dobré múzy. Lebo tie sú ako túzy v kartách.

Zhovárал sa Alexander GOTZ
Foto: autor

V SNN 22/2015
SI PREČITATE

- Rozhovor s M. Demjénovou – predsedníčkou Slovenskej samosprávy v Mlynkoch
- Známý historik a archeológ Belo POLLA zostal sám sebou napriek zlobe čias
- Reflexie televíznej ponuky – jednostranná propaganda na každom kanáli

Na Bratislavskom hrade sa nachádzajú stavby staršie ako rímske Koloseum Dejiny odkrývajú bagre, my ich rovnako znevažujeme

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: zdroj www.zivot.cas.sk

Vari niet európskeho národa, ktorý by nemal „ošetrené“ svoje dejiny, len nám Slovákom akosi z minulosti nezostalo nič. Akoby sme sa v dejinách objavili 1. januára 1993. Zaznávame termín starí Slováci a historikov, ktorí sa vymykajú z radu a nepreberajú modely vnútené nám v minulosti, zatracujeme. Už skúmanie jazyka profesorom Jánom Stanislavom dalo základ novému pohľadu na osídlenie Karpatskej kotliny v stredoveku. Oskár Cvangrosch vo svojej publikácii Tajné dejiny Slovenska, Slovenov a Sloveniek išiel ešte ďalej.

Slovenské slová a cyrilika sa v národoch obývajúcich Európu objavujú skôr, než vznikla latinčina. Odborná historická obec sa dosiaľ nezmožila ani zareagovať, ale náhodne odkryté archeologické pamiatky na Bratislavskom hrade plne potvrdzujú Cvangroschove tvrdenia. „Francúzi si privlastnili Kelty, Nemci a severania Germánov, Gréci Alexandra Macedónskeho a Macedónsko vôbec, Taliani Etruskov a Maďari Hunov. Skýtov a Sarmatov novodobá história nechala zmiznúť kdesi v dávnoveku, bez potomkov, bez nasledovníkov. Z Tartarov a Bulharov urobili nekultúrnych divokých Tatárov, a tých zároveň vykreslili

ako krvilačných hrdlozrezov. Na to, čo na ohlodanej kosti ešte zvýšilo, sa vrhli národne emancipovaní Česi a privlastnili si dejiny Veľkej Moravy i Samovu ríšu.

■ VÝVOJOVÝ KÓD

Zo Slovenov pod Tatrami, kde bolo jedno z najvýznamnejších kultúrno-spoločenských a zároveň vojensko-mocenských centier Európy, urobili „príslušných“ z Pripiaťskych močiarov, ktorí možno nebyť údajnej valašskej kolonizácie by boli dávno splynuli s maďarským živlom.“ Uvádza Cvangrosch vo svojej knižke a tvrdí, že „napriek tejto zdrviúcej porážke pre

skutočné dejiny, hlbavý a dôkladný človek dokáže odhaliť množstvo trhlín na tomto kolosálnom podvode. A čo je naozaj podnetné, práve jazyk ‘Slovanov’ a jeho variácie v podobe ‘slovenských’ jazykov majú v sebe akýsi ‘vývojový kód’, ktorý svedčí o skutočnom dejinnom vývoji“.

Posmrtná reč švédskeho kráľa Karola XI. napísaná v jazyku blízkom dnešnej ruštine dokazuje, aký jazyk sa na európskom kontinente používal ešte donedávna. Na úvodnej strane „plačevnej reči“ z roku 1697 sa nachádza text: Placzewnaja recz na pogrebenie togho prez segho wele-mozneiszagho i wysokorozdennagho

knjazja i ghossudarja, ghossudarja Karolusa odinatsetogho swidskich, gothskich i wandalskich...“ Posmrtné reči švédskeho kráľa z konca sedem-násteho storočia Slovákom celkom dobre rozumie. Autor uvádza i ďalšiu kuriozitu. „Francúzski králi stovky rokov počas svojej korunovácie v remešskej katedrále prisahali na evanjelium písané ‘slovenským’ písmom.“

■ STARŠIE AKO KOLOSEUM

V sedemdesiatych rokoch minulého storočia spustošili bratislavské podhradie komunistickí funkcionári. Za obeť novej ceste padli významnejšie zlaté uličky než slávna pražská. V súčasnosti bagre na hradnom kopci ničia hmotnú kultúru po Keltoch. A nejde len o nejaké stĺpiky, ako zjednodušujú problém investori. Pamiatky na hrade sú o 200 rokov staršie ako rímske Koloseum. Stavby sú stavané do kruhu, čo znamená, že na severnej terase hradu bola akropola. Ide o Carnuntum (mesto na skale), bájne

Oskár CVANGROSCH odmieta hľadiť na slovenské dejiny ako na ohlodanú kosť.

mesto keltského kráľovstva Norikum, ktoré archeológovia hľadali niekoľko desaťročí po celej Európe. Carnuntum postavili Rimania sto rokov pred Kristom, keď ešte nejestvoval Londýn ani Paríž. Máme obrovskú príležitosť ukázať svetu, že nie sme tu odvčera.

Dlhodobé politické natahovačky okolo NKÚ sa konečne skončili Kontrolórov povedie Karol Mitrík

Ivan BROŽÍK – Foto: archív SNN

V minulosti bol primátorom Spišskej Novej Vsi, neskôr poslancom parlamentu za SDKÚ-DS. Za vlády Ivety Radičovej sa stal riaditeľom Slovenskej informačnej služby. Za šéfa NKÚ SR ho navrhol poslanec a predseda dnes iba takmer dvojpercentnej SDKÚ-DS Pavol Frešo.

Slovenská opozícia síce existuje, ale zrejme iba vo vyhláseniach jej predstaviteľov, najmä už bez SDKÚ-DS, a predovšetkým jej (ešte) predsedu Pavla Freša. Jeho spolustraníka Ľudovít Kaník totiž chce, aby Ústredná rada SDKÚ-DS čo najskôr zasadla a jasne povedala, či schvaľuje konanie predsedu strany Pavla Freša, čo sa týka voľby šéfa Najvyššieho kontrolného úradu SR. Rada by mala teda čo najskôr, ešte počas júna, rozhodnúť o tom, čo bude so stranou ďalej. Akcienschopnosť opozície sa prejavila najmä počas hlasovania, v ktorom – na základe prístupu vláduceho Smeru – mala navrhnúť a zvoliť svojho kandidáta na post predsedu NKÚ.

O post predsedu NKÚ sa uchádzali traja nominanti. Maroša Žilinka, prokurátora a bývalého štátneho tajomníka na ministerstve vnútra za vlády Ivety Radičovej, nominovalo KDĽ, podporu dostal od päťdesiatich štyroch opozičných poslancov. Henrietu Crkoňovú, bývalú vedúcu služobného úradu na ministerstve školstva za vlády Smeru-SD, navrhol poslanec Marián Kvasnička (nezaradený) a Štefan Kuffa (OLaNO). Získala päť hlasov. Karola Mitríka, bývalého šéfa SIS, navrhol ako jediný predseda SDKÚ-DS Pavol Frešo. Aj zásluhou podpory poslancov Smeru dostal až osemdesiat dva súhlasných lístkov. V konečnom dôsledku, aj vzhľadom na podiel hlasov bol opozičný kandidát zvolený zásluhou väčšiny hlasov z radov poslancov parlamentnej väčšiny.

■ TRAGÉDIA OPOZÍCIE

Ak sa doteraz o slovenskej politike vravelo, že jej špecifikom je skutočnosť, že pravicové vlády sa u nás takmer vždy správali viac „lavicovo“ ako ľavicovo, ktoré zas presadzujú tvrdú „pravcovú“ politiku, teraz možno konštatovať, že za opozičiu hlasuje v parlamente väčšina a za väčšinu dávajú zas návrhy poslanci opozície. Vzhľadom na vyhlásenia predstaviteľov politických strán v parlamente tesne po oznámení výsledku voľby predsedu NKÚ je takmer isté, že triedenie sil aj tak

slabého opozičného tábora pokračuje a jeho koalíčný potenciál v tejto chvíli je blízky nule. Nezámená to však, že politická situácia u nás je stabilná.

■ SMER STRÁCA

Podľa aktuálneho prieskumu agentúry Focus Robert Fico môže mať po budúročných voľbách problém zostaviť vládu. Jeho Smer totiž stratil štyri percentá. Robertovi Ficovi by tak na zostavenie vlády nestačilo ani spojenectvo s rastúcou SNS. Keby sa voľby konali v druhom májovom týždni, Smer by mal v par-

lamente päťdesiatosem poslancov, SNS trinásť. Na väčšinové vládnutie treba aspoň sedemdesiatšesť poslancov. Dnes ich má samotný Smer osemdesiattri. Percentuálne preferencie však nedávajú nejaké veľké šance ani opozičným stranám. Inak povedané – v súčasnej politickej situácii považujú voliči dianie na Slovensku za politický pat, teda partiu, ktorá sa nedá dohrať do bežného konca. V budúročných parlamentných voľbách tak bude zodpovednosť a ďalší osud nášho štátu ležať najmä na pleciah nerozhodnutých voličov.

VŠIMLI SME SI

Zo Spojených štátov amerických na Slovensko zavítala v týchto dňoch delegácia spoločnosti Andrew Duda & Sons Inc. so sídlom v Orlande, v štáte Florida. Rodina sa teší z majetku, ktorého základy vybudoval jej zakladateľ Andrej Duda z Veľčíc pri Trenčíne. Príbeh tejto rodiny predstavil dokument Torontského slovenského divadla za podpory Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, ktorý začiatkom roka 2015 odvysielala RTVS na programe STV 2 a z médií mu najväčšiu, ak nie jedinou primeranú pozornosť venovali práve Slovenské národné noviny.

Prišli do krajiny predkov

Dušan TÓTH, autor dokumentu.

„Príbeh Andreja Duda a jeho dedičstva, ktoré pre svoju rodinu vytvoril, ukazuje ako vytrvalosť a viera v Boha môžu viesť ľudí k požehnanému životu. Sme vďační, že členovia rodiny pricestovali do krajiny ich predkov, aby sa mohli priznať k svojmu slovenskému pôvodu. Ten poznačil ich životný úspech,“ povedal po premietaní filmu pre SNN Dušan Tóth, tvorca dokumentu Portrét Andreja Duda. V poradí už šiesta generácia Dudovcov nehovorí po slovensky, ale pobožnosti v chráme, ktorý postavila v USA, sa konajú v slovenčine.

V súčasnosti vedú firmu už potomkovia Andreja Duda zo štvrtej generácie. Rodinná spoločnosť podniká v oblasti poľnohospodárskej výroby a spravuje nehnuteľnosti vo viacerých štátoch USA. Delegáciu počas pobytu na Slovensku prijal prezident Slovenskej republiky Andrej Kiska a predseda MR SR Peter Pellegrini. Delegácia sa stretla so študentmi a s doktorandmi Ekonomickej univerzity v Bratislave a Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Potomkovia podnikateľského rodu Andreja Duda navštívili Evanjelické gymnázium s vyučovacím jazykom anglickým na Slovensku v Adamovských Kochanovciach. Po zápise do knihy obce Veľčice-Chocholná, odkiaľ predkovia pochádzajú, sa delegácia rozlúčila so Slovenskom.

(ddk)

Školy mohli manipulovať s počtami žiakov, aby zarobili Mŕtve duše v školských laviciach

Niektoré školy vykazujú neexistujúcich žiakov a získavajú na nich peniaze zo štátneho rozpočtu. Spolu s ďalšími pochybeniami sa tak ročne v školskom systéme stráca päť miliónov eur ročne. Myslí si to minister školstva Juraj Draxler.

V rozhovore pre TA SR povedal, že v stredných školách sa nachádza podľa ministerstva školstva viac žiakov, ako v skutočnosti skončilo základnú školu. „Máme dlhodobu vykazovanú väčšiu počet študentov stredných škôl ako absolventov základných škôl. Toto číslo sa dlhodobu pohybuje na úrovni 3500,“ uviedol na tlačovej konferencii v Bratislave minister. Podľa neho je bežné, že žiak sa prihlási na dve stredné školy. Po prijímacích skúškach si vyberie jednu z nich, potom zmení názor a prihlási sa na druhú, a tá prvá si ho nevyškrtne z evidencie. „Škola dostane normatív na tohto žiaka, ktorý je približne 1500 eur ročne, napriek tomu, že on sa reálne v tej škole nevzdeláva,“ dodal minister Draxler.

V niektorých prípadoch vraj školy vykazujú neexistujúcich žiakov zámerné. Takéto podvody sú za desaťtisíce eur. V niektorých prípadoch už prebiehajú súdne spory. Podľa ministra ide o vážny problém, pretože ministerstvo v súčasnosti pracuje s nedostatočnými údajmi. „V 21. storočí ako minister školstva

Zo žiakov sa stal artikel...

jednoducho nemám k dispozícii systém, ktorý by mi ukázal, koľko máme možných duplicit, neviem porovnať školy medzi sebou, regióny medzi sebou, pretože k dispozícii máme iba

veľmi hrubé údaje,“ pripustil Juraj Draxler.

Ministerstvo preto chystá zmeny. Patrí medzi ne okrem iných komunikácia medzi Štátnou školskou inšpekciou a odborom kontroly ministerstva školstva. Taktiež na jeseň bude aktualizovaný rezortný informačný systém (RIS). „Budeme mať naozaj plnohodnotný rezortný informačný systém, ktorý nám umožní pozrieť sa veľmi jasne na to, či máme niekde duplicitu, odkontrolovať si žiakov,“ dodal šéf rezortu školstva. Ministerstvo už v súčasnosti rokuje s rezortom vnútra o prepojení školského registra s registrom fyzických osôb.

Medzi najčastejšie nedostatky, s ktorými sa stretla Štátna školská inšpekcia pri svojich kontrolách, bolo už uvedené neoprávnené prijatie žiakov na strednú školu. Súkromná stredná odborná škola sa napríklad takýmto spôsobom obohatila o 68 371 eur. Ďalším nedostatkom bolo neoprávnené začlenenie žiakov, v niektorých prípadoch bol problém aj v dĺžke vzdelávania žiakov.

Ján ČERNÝ

Až zúfalá úbohosť opozície

Roman MICHELKO

Sotvačo by dokázalo presnejšie vystihnúť pomery v našej opozícii ako nedávna voľba šéfa Najvyššieho kontrolného úradu (NKÚ). Keď sa Robert Fico druhýkrát ujal postu predsedu vlády, vychádzalo sa z toho, že platia niektoré nepísané, ale deklarované dohody o tom, že NKÚ rovnako ako Úrad pre verejné obstarávanie patrí opozícii. To však za predpokladu, že sa opozícia aspoň na niečom dokáže dohodnúť. Skoro sa ukázalo, že niečo také je nad jej sily. Základnou charakteristikou opozície je totiž, že sa dokáže dohodnúť len proti niekomu, nie za niečo. A tak sme boli svedkami rôznych opozičných nechutností, klamstiev a podrazov. No a potom prišla voľba šéfa NKÚ, ktorá podľa opozičných dohôd mala pripadnúť SaS. Tá na

tento post nominovala exposlanca Krnáča, ktorý bol pre nepodporu značnej časti opozície neúspešný. Vidiac neskutočnú opozičnú úbohosť a hašterivosť začal hrať Fico s opozíciou svoju hru. Jeho požiadavka, aby sa zjednotila na jednom spoločnom kandidátovi, bola síce rozumná a legitímna, ale pre opozičné panoptikum absolútne nerealizovateľná. Po viacerých neúspešných kolách sa mohlo len tristne konštatovať, že pre súčasnú opozíciu je schopnosť zhodnúť sa na spoločnom kandidátovi mission impossible (nesplniteľná misia). Poznajú zúfalú realitu prestali potom obe strany – Smer aj opozícia – vyvíjať v tomto smere akúkoľvek aktivitu.

Zvrat nastal až s novým predsedom parlamentu Pellegrinim,

ktorý sa pokúsil o zavedenie novej politickej kultúry a vyzval opozíciu na rokovanie. Ukázalo sa však, že opozícia je nepoučiteľná, nezdolateľná a nevychoveľná. Predložila hneď štyroch kandidátov

KOMENTÁR

s tým, že ten ich je najlepší. To, čo nasledovalo potom, len jasne dokázalo, že opozícia sa nič dobré nenaučila a nič zlé nezabudla. Až na jednu malú výnimku. SaS, resp. jej líder Sulík nakoniec na svojom kandidátovi netrval, napriek tomu, že podľa neho má jeho strana na tento post morálny nárok. Zásluhou toho sa nestal rozbijačom opozičnej jednoty.

Opozícia nakoniec postavila troch kandidátov. Ako sa ukázalo,

takzvanému spoločnému kandidátovi Žilinkovi však urobili medvediu službu vyhlásenia typu, že ak sa ujme funkcie, nekompromisne pôjde po krku všetkým prešlapom súčasnej vlády, ho ako relevantného kandidáta de facto pochovali. Ukázalo sa, že Žilinka je tvrdý politický, nie nestranný kandidát, a bolo by len znakom politickej samovraždy, ak by si parlamentná väčšina zvolila kandidáta, ktorý bude plniť zadania najextrémnejšej opozície a odpaľovať tesne v predvolebnom čase jednu protivládnu kauzu za druhou.

Naopak, z hľadiska odbornosti a korektnosti bola asi najvhodnejšou kandidátka dua Kvasnička-Kuffa Crkoňová. Ako sa nakoniec ukázalo, jej nominácia bola prejavom čistého politického idealizmu jej navrhovateľov, ktorí ju napriek drakonickým sankciám (Kvasničku za jej nomináciu vylúčilo KDĽ z klubu, čím ukončili jeho politickú kariéru) nominovali ako kandidátku, o ktorej si skutočne mysleli, že je najlepšia.

Úplne iný je príbeh Mitríka. Dnes je už jasné, že jeho zvolenie

nebolo náhodné. Z hľadiska Smeru mala jeho voľba svoju logiku. Mitrík ako člen či nominant strany, ktorá po voľbách v roku 2016 s pravdepodobnosťou hraničiacou s istotou nebude v parlamente, nebude mať byť komu zaviazaný. Jeho jediným cieľom bude užiť si v pokoji svoj post napriek hlboko dôchodkovému veku. Pre Smer to teda bude určite vhodnejší kandidát než ostatní dvaja z trojice.

Ostáva jediná otázka. Prečo Frešo spáchal takéto rituálne politické harakiri? Otázka by však mohla stáť aj inak. Je možné zlikvidovať stranu, ktorá je už dnes de facto v štádiu klinickej smrti? Metaforicky by sme mohli povedať, že SDKÚ už bola stranou pevne uloženou v truhle a položenou vo vykopanom hrobe. Frešo len na ňu vysypal zopár ton hlíny, aby čo len teoretická šanca na jej prežitie bola definitívne zahabaná. A aj keď to nikdy verejne neprizná, chcel v tejto situácii zobchodovať svoj posledný politický obchod. Čo je jeho obsahom, sa samozrejme, asi nikdy nedozvieme.

Sektársky postoj k osobnostiam

Maroš M. BANČEJ

Nedávno som sa v Slovenskej národnej knižnici zúčastnil na pracovnej porade na tému Dni Milana Hodžu 2015. Jedenásty ročník tohto inšpiratívneho podujatia sa uskutočnil od 23. do 28. júna v Bratislave, Martine a Sučanoch. Od tvorivých súťaží pre žiakov základných a stredných škôl, akými sú Hodžov novínový článok a Hodžova esej, prebehne aj vedecká konferencia, pietne akty kladenia vencov, besedy a ďalšie akcie. Skrátka, celý rad zapálených ľudí sa angažuje, aby slovenská súčasnosť nestratila kontinuitu s našou históriou. Potiaľ by to bolo v poriadku. Lenže po oficiálnom rokovaní vo voľnej diskusii zazneli z úst riaditeľa Ústavu politických vied SAV Miroslava Pekníka nasledovné slová: „Za posledných dvadsať rokov zistú-

jem, že jediní slovenskí dejatelia, na ktorých význame sa zhodnú rôzne tábory historikov či laikov, sú Ludovít Štúr a Milan Rastislav Štefánik...“

Tieto slová ma vonkoncom neprekvapili. Skutočne sme neustá-

POZNÁMKA

lymi svedkami toho, ako sa plejádja našich historických postáv či už z politického alebo umeleckého spektra kádruje z tej či onej strany. Napríklad Milan Hodža, novinár, publicista, politik, štátnik, mysliteľ a prvý slovenský predseda vlády Česko-Slovenskej republiky v medzivojnovom období je pre jednu skupinu „posudzovateľov“ pravicový politik. Pre druhú je podozrivý z nacionalizmu a ďalší kádrovníci v ňom

vidia pre zmenu čechoslovakistu. Bolo by to úsmevné, keby to neodrážalo tragikomický stav postoja našich intelektuálnych a politických elit k slovenskej histórii. Na rozdiel od susedov, či už v Poľsku, Česku a najmä v Maďarsku, kde sa nielen oficiálne miesta, ale aj médiá a laická verejnosť dokážu zhodnúť na historickom význame svojich významných dejateľov bez zbytočných žabomyšič a sektárskych sporov. Ak to vezmeme z inej, umeleckej strany, tak mená ako Miroslav Válek, Vladimír Mináč, Vojtech Mihálik, Ján Kulich či Tibor Bártfay sú pre niektorých publicistov, internetových blogerov a samozvaných hodnotiteľov umenia pomerne výživnou inšpiráciou na úvahy o komunistických kolaborantoch. Ďalšia skupina zasa

nebude medzivojnovú Katolícku modernu bez toho, aby nespomenula takzvaný „klérofašistický režim“. Objektívny pohľad sa skrátka na Slovensku akosi nenosi. Miroslav Válek je básnik európskeho formátu a Vladimír Mináč vynikajúci a rozmyšľavý esejista, no od novembra 1989 pretrvávajú snahy vygumovať ich zo slovenskej literatúry. Oproti tomu naši susedia sa riadia heslom – v odvodnených prípadoch je korektné oddeliť niektoré dobové a v celkovom význame nepodstatné postoje tvorcu či osobnosti od významu jeho diela. Samozrejme, že i tento postoj má v sebe zakódované riziká, ktoré môžu viesť až k účelovému znásilňovaniu histórie. Oslavovaný antisemita Horthy a najnovšie aj Bandera sú iba ukážkou pars pro toto. Slovenskému rozhádzanému a sektárskemu pohľadu na vlastné osobnosti sa však hneď tak niečo v okolí nevyrovná. Najlepšie je azda ukončiť túto poznámku starým prednovembrovým vtípom z kategórie Rádio Jerevan: Otázka na Rádio Jerevan: – Bol Čajkovský homosexuál? Odpoveď: – Bol, ale nielen preto si ho vážime...

GLOSA'R
ANDREJA MIŠANEKA

UTEČENCI
TEJTO (POLITICKEJ) KRAJINY

Z KDĽ
MIKULAŠ DZURINDA, VLADIMÍR PALKO, DANIEL LIPŠIČ, RÁDOSLAV PROCHÁZKA, JANA ŽITŇANSKA, FRANTIŠEK MIKLOŠKO, PAVOL MINÁRIK, RUDOLF BAUER, AĎ.

ZO SDKÚ-DS
MIKULAŠ DZURINDA, MAGDALÉNA VAŠÁRYOVÁ, STANISLAV HORNÍK, IVAN MIKLOŠ, LUCIA ŽITŇANSKA, MIROSLAV BEBLAVÝ, JURAJ LIŠKA, MARTIN FEDOR, EUGEN JUREYCA, JOZEF MIKUŠ, VILIAM NOVOTNÝ, MARTIN KURUC, AĎ.

ZO SAS, AJ Z NOVY
JOZEF KOLLA'R, DANIEL KRÁČER, JURAJ MIŠKOV, MARTIN CHREN, JURAJ DROBA, AĎ.

SPOZA OPONY

Vzťah k diaľniciam som nadobudol v časoch, keď som nemal ani auto. V rámci praxe som sa dostal do stavbárskych podnikových novín. Redakcia to bola škola života: jeden z redaktorov bol spravodajcom francúzskej tlačovej agentúry v časoch prvej Slovenskej republiky. Druhý bol tlačovým referentom na veľvyslanectve toho istého štátu v Nemeckej ríši – v Berlíne. Pri náletoch úplne zošedivel. Redakciu neveriteľne umne viedol človek, ktorý to mal najhoršie, v štyridsiatych rokoch odhodil legitímáciu tej správnej strany. Potom sa mu – na rozdiel od kolegov – ušlo aj trochu väzenia, podobne sekretárke redakcie. Slovenské osudy ako vyšíť. Vysoká škola toho, že všetko v živote môže byť naopak, a neraz aj je. Nešlo im ani tak o socialistickú žurnalistiku ako o prežitie, o to vyhnúť sa akémukoľvek zásahu „zhora“, práve tak ako intrigám „zdola“.

Keď prišli prvé americké finišery, bola to senzácia. Na diváky ma zavolať inžinier Jančuška, mnohým väčší známy z hokeja než ako stavbár. Finišer bol stroj, ktorý naraz asfaltoval, kládol poslednú vrstvu na cestu, teda dokončil ju, finišoval ju dvanásťmetrovým kobercom asfaltu naraz! Takej cesty na Slovensku nebolo, ale slovenskí stavbári hovorili o nevyhnutnosti stavby diaľnic. Bránili sa, že tým sa neopicia po Západe, že diaľnica nie je kapitalistický nástroj imperialistickej expanzie, ale že to Slovensko, Česko-Slovensko potrebuje, aj keď ešte niet veľa áut. Ved' autá boli vtedy na prídel, čakalo sa na ne roky...

Prečo som za stavbu diaľnic

Dušan D. KERNÝ

šer bol stroj, ktorý naraz asfaltoval, kládol poslednú vrstvu na cestu, teda dokončil ju, finišoval ju dvanásťmetrovým kobercom asfaltu naraz! Takej cesty na Slovensku nebolo, ale slovenskí stavbári hovorili o nevyhnutnosti stavby diaľnic. Bránili sa, že tým sa neopicia po Západe, že diaľnica nie je kapitalistický nástroj imperialistickej expanzie, ale že to Slovensko, Česko-Slovensko potrebuje, aj keď ešte niet veľa áut. Ved' autá boli vtedy na prídel, čakalo sa na ne roky...

O presadenie začiatku stavby diaľnic sa zvädzal doslova boj. A druhý s bratmi Čechmi o to, aby sa stavalo aj na Slovensku, lebo nám pripa-

Keď padol režim, z diaľnic sa stalo politikum najvyššieho rangu. Na diaľnicu prichádzali poprední herci a herečky v rámci predvoleb-

nej kampane – kamery televízií potrebujú svoje. A napokon, kto by vedel, ako sa na Slovensku stavia, keby neprišla svetoznáma herečka a modelka? Alebo svetoznámy herec? To bola senzácia. A druhá hneď po voľbách, keď stavby zamreli. Nikto z racionálnych slovenských hospodárov nepochopil, prečo na taký dlhý čas zastaviť a nadhlo poškodiť výstavbu diaľnic do Košíc. Minister, ktorý to urobil, musel so škandálom odísť, jeho strana ho však zašila na teplom mieste

v Londýne. Trik bol jednoduchý. Po obrovskej, politicky motivovanej kampani, na ktorej sa masívne a bez začerveňania podieľali médiá a konkrétni demokratickí novinári, ešte dnes mediálne hviezdy, sa zastavila výplata faktúr. A potom sa ponúкло odkúpenie dlhu. Pravda, už nie za plnú sumu.

Na Kysuciach boli chlapi, ktorí na lízing založili rodinný dom, aby dohodnutou dopravou štrku na stavbu zarobili na seba a rodinu. Tí nevydržali prví. Potom malé firmy. Odolala len jedna, najväčšia. Robilo sa to všetko pod zástavou boja proti klientelizmu predchádzajúcej vlády. Pod zástavou spravodlivosti. Keď sa po vyše pol roku uvoľnila úhrada faktúr, rozdiel medzi vykúpenými dlhopismi a ich reálnou cenou dosahoval stovky miliónov. Noví majitelia dlhopisov vedeli, že vláda uvoľní úhradu faktúr a aj kedy. Nestalo sa nič protiprávne. Ale odvtedy všetci vedia, že pri stavbe diaľnic na Slovensku nie je najdôležitejšie vedieť stavať.

SEBAOBRAHA

Slovenské hotely mali vlni výrazne menej návštevníkov. Slovensko ostalo medzi poslednými krajinami, ktoré nemajú zníženú sadzbu DPH na služby v cestovnom ruchu. Vláda na záchranu ponúka dovolenkové šeky. Na základe údajov Eurostatu v štátoch EÚ medziročne vzrástol počet prenocovaní v hoteloch o dve percentá. Cestovný ruch v Európe rastie už celkovo piaty rok za sebou, ale slovenský cestovný ruch nedokáže na tento trend nadviazať.

Dovolenkové šeky

Slovenskí hotelieri hovoria o poklese najmä v prípade zahraničných klientov. „Strácame hostí. Naši bývalí tradiční hostia preferujú na svoje dovolenky iné krajiny. Jasne to potvrdzujú údaje z najdôležitejších trhov Európy. Slovensko nedokáže využívať rastúci dopyt po službách cestovného ruchu z dôležitých krajín ako Nemecko, Francúzsko, Veľká Británia či Holandsko, pričom takmer všetky európske krajiny, teda naši konkurenti, dokázali využiť tento zvýšený dopyt,“ povedal Marek Harbulák, generálny sekretár Zväzu cestovného ruchu.

Úbytok zahraničných aj domácich návštevníkov sa prejavuje v poklese tržieb za ubytovanie. Na základe porovnania údajov štatistického úradu (ŠÚ SR) za roky 2013 a 2014 ide o pokles tržieb o vyše 21 miliónov eur. Podľa hotelierov práve tieto tržby chýbajú na zvýšenie miezd, na investície do rozvoja prevádzok a zvyšovania kvality služieb.

V Poľsku a Maďarsku zaznamenali hotelieri najmä rastúci záujem domácich turistov o miestne hotely. Z našich susedných krajín sa z tohto rámca vymyká len Česká republika, kde ubudlo približne rovnako zahraničnej aj domácej klientely. Problémom je aj to, že Slovensko spoločne s Veľkou Britániou a Dánskom ostali medzi poslednými krajinami, ktoré nemajú zníženú sadzbu DPH na služby v cestovnom ruchu.

Podľa mnohých je DPH jednou z hlavných prekážok rozvoja cestovného ruchu na Slovensku, pričom 28 európskych krajín už uplatňuje zníženú sadzbu DPH na ubytovanie alebo vybrané pohostinské služby alebo tovary.

„Sme presvedčení o tom, že zníženie sadzby DPH by bolo účinným a efektívnym nástrojom na vytváranie nových pracovných príležitostí,“ dodáva prezident zväzu CR Patrik Bočský. Skúsenosti z krajín, ktoré znížili sadzbu DPH, podľa neho jednoznačne poukazujú na množstvo prínos, ktoré toto zníženie prináša. Okrem rastu investícií a obrátov je to predovšetkým rast počtu nových pracovných miest.

V rámci druhého sociálneho balíčka avizovala vláda SR zavedenie dovolenkových šekov. Hodnotu poukážky si zatiaľ nikto netrúfa odhadnúť. Nie je jasné, či budú šeky istou formou dotovať zamestnávateľia alebo iba štát. Avizované poukazy na tuzemské rekreácie môžu mať pozitívny vplyv na nárast vyťaženia slovenských hotelov v dôsledku vyššieho záujmu domácich turistov.

Nie je však vylúčené, že dotácie by mohli mať aj negatívny dosah na slovenský turistický ruch. Mohli by vraj viesť k poklesu kvality poskytovaných služieb či nárastu ich cien, čo by sa pravdepodobne prejavilo na ďalšom poklese záujmu zahraničných klientov o dovolenky na Slovensku. Pozitívne efekty z nárastu domáceho turizmu, financované z verejných zdrojov, by boli preto z veľkej časti neutralizované.

Robert LANDIS

Anton ČULEN: „Práca v nedeľu je znakom chudoby, a nie bohatstva.“
Každý piaty zamestnanec v nedeľu pracuje

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: archív SNN

Začiatkom marca sa prvý raz stretla Interest Group (Záujmová skupina) pre voľnú nedeľu v Európskom parlamente, ktorá žiada, aby dôstojnosť a zdravie ľudí v Európe boli zákonodarstvom EÚ ešte viac chránené ako doteraz. Za zakotvenie voľnej nedele do Smernice EÚ o pracovnom čase, o ktorej sa v súčasnosti diskutuje, sa pri príležitosti Medzinárodného dňa voľnej nedele (3. marec) intenzívne zasadil rakúsky biskup Ludwig Schwarz. O aktuálnom stave v súvislosti s aktivitami za voľnú nedeľu sa zhovárame s predsedom občianskeho združenia Aliancia za nedeľu ANTONOM ČULENOM.

Prevádzka v obchodných centrách je takmer nepretržitá.

• Počas veľkonočných sviatkov rozzúrili známu aktivistku LGBTI a členku strany SaS Romanu Schlesingerovú zatvorené obchody a benzínové čerpadlá v Rakúsku. Na sociálnych sieťach to komentovala: „Jak jeden sadosochista do* ebal ľuďom život aj po 2015-tich rokoch... ach!“ A vy máte záujem dosiahnuť voľnú nedeľu aj na Slovensku. Ako?

Predovšetkým vďaka Odborovému zväzu pracovníkov obchodu a cestovného ruchu sa nám podarilo vyzbierať už viacej ako sedemdesiat tisíc podpisov pod petíciu za prijatie zákona na ochranu nedele. Nášmu úsiliu vyjadrili podporu aj KBS, ECAV, Reformovaná cirkev, viaceré občianske združenia, ale aj niektoré politické strany. Podporila nás aj Konfederácia odborových zväzov SR. Sme si vedomí toho, že našim návrhom na voľnú nedeľu nevyhovíme každému, ale vychádzame z odborných stanovisk a výsledkov historického zápasu za práva robotníkov a zamestnancov. Nedeľa ako voľný deň je najväčším sociálnym výdobytkom ľudstva, ktorý patrí ku kresťanským koreňom Európy. Bez nedele nám zostane len sedem pracovných dní bez potrebného dňa na odpočinok. Pani Schlesingerová si zrejme vôbec nepamätá,

že aj počas obdobia komunizmu sa obchody pozatvárali už v sobotu na obed a otvorili sa až v pondelok ráno a nikto nezomrel hladom. Práca v nedeľu je znakom chudoby, a nie bohatstva.

• V čom vidíte opodstatnenosť voľnej nedele?

Spoločný deň oddychu v nedeľu je zásadným výrazom európskeho modelu sociálneho štátu, je úplne podstatný pre sociálnu spravodlivosť a výkonnosť v hospodárstve a je nevyhnutný pre ľudskú dôstojnosť. Odborné štúdie poukazujú na to, že atypický pracovný čas narušuje sociálne rytmy, čo sa negatívne prejavuje na zdraví a bezpečnosti práce zamestnancov. Voľná nedeľa je tiež ideálnym dňom prežiť ho v rodinnom kruhu. Na Slovensku sa dookola hovorí o ochrane rodiny, ale to, že mnohé rodiny sa nemôžu stretnúť ani raz v týždni pri nedeľnom obede, už nikoho nezaujímá. Tu by sme si mali zobrať príklad z Rakúska, Nemecka, Belgicka alebo Holandska. Aj cirkev by mohla oprášiť encykliku pápeža Leva XIII. Rerum novarum a postaviť sa na stranu zotročovaných pracujúcich, ktorí sa nevedia brániť tomuto novodobému otrokárstvu. Veď vznik odborov,

ochrana nedele, spravodlivá mzda pre všetkých a ochrana pracujúcich sa rozvinula práve vďaka tejto encyklike. Ak tu cirkev zlyháva, stráca pred ľuďmi svoje opodstatnenie. Stáva sa pre mnohých ľudí nepotrebnou, lebo sa nezačína o problémy a potreby občanov.

• Kedy a prečo vznikla vaša aliancia?

V rôznych krajinách Európy pozorujeme vývoj smerom k totalnej liberalizácii otváracích hodín obchodov i fakt, že zamestnanci musia byť neustále k dispozícii zamestnávateľom. Ekonomika by mala ľuďom pomáhať, nie ich zotročovať. Občianske združenie Aliancia za rodinu sme založili v roku 2009, hoci touto myšlienkou sme sa zaoberali už od roku 2002 a bola to prvá iniciatíva tohto druhu v krajinách bývalého socialistického bloku. Vzorom nám bola rakúska organizácia. Veľkým zástancom voľnej nedele v Rakúsku je diecézny biskup z Linzu Ludwig Schwarz, ktorý je hovorcom aliancie a predsedom Komisie pre sociálne veci pri Biskupskej konferencii Rakúska. Dnes majú zákon na ochranu nedele nielen Rakúšan a Nemci, ale už aj Slovinci, Chorváti, Maďari. A Slovensko stále nič...

• V čom vidíte problém, že na Slovensku sa nedarí prijať zákon na ochranu nedele?

Keď sme v roku 2002 prišli s iniciatívou voľnej nedele, podporoval nás vtedajší predseda Konferencie biskupov Slovenska (KBS) biskup Rudolf Baláž. Odporúčal nám osloviť evanjelickú cirkev a Fórum kresťanských inštitúcií (FKI), aby sa zapojili do tohto projektu. KDH sa od nás dištancovalo a FKI to odmietlo tiež. To spôsobilo polarizáciu medzi kňazmi a biskupmi, ale aj medzi veriacimi. Žiaľ, problémom Slovákov je tradične

Aktivista ANTON ČULEN.

nejednotnosť a neznášanlivosť. V súčasnosti sa za voľnú nedeľu v Európskom parlamente angažujú Anna Záborská, Miroslav Mikolášik, ale aj Branislav Škripek.

• Takže sa s návrhom stotožnili?

Iste, ale ktovie, či by to tak bolo, keby sme v roku 2009 nezažili Alianciu za nedeľu. Už na našom prvom rokovaní s predsedom KBS arcibiskupom Stanislavom Zvolenským sme dostali ubezpečenie, že na rokovaníach s vládou sa bude usilovať o presadenie zákona na ochranu nedele, ale aj prísľub materiálnej pomoci pre AZN. Aj to robil, ale odrazu z toho vycúval a v súčasnosti nás i napriek prísľubom nepodporuje. Je smutné, že cirkev podporuje len tie iniciatívy, ktoré presadzujú ľudia z KDH. Slovensku nepomôže odluka štátu od cirkvi, ak v prvom rade nedôjde k odluke cirkvi od KDH.

• Ako sa potom možno čudovať poslancom Smeru, že už dvakrát nepodporili zmenu zákona 311/2001 (Zákonník práce) paragraf 93 a 94 na ochranu nedele?

Som presvedčený, že keby sa KDH v čase, keď bolo súčasťou vládnej koalície, razantne postavilo za ochranu nedele, mohol už zákon dávno platiť. Veľkou neznámou pre mňa je tiež to, prečo nijaký diecézny biskup ani formálnym vyhlásením nepodporil petíciu za prijatie zákona na ochranu nedele. Už od júla 2013 čakáme, kedy biskup Peter Rusnák splní sľub a predloží na plenárnom rokovaní žiadosť o podporu našej petície, aby sa mohla podpisovať aj v kostoloch.

O ČOM JE REČ

Nielen noviny a ľudia, ale aj domy majú svoje osudy. Pri príležitosti sto sedemdesiateho výročia SNN zišiel mi na um historický dom v centre Bratislavy na Františkánskej ulici 2... Možno ho mnohí poznajú podľa toho, že

Aj domy majú svoje osudy

Peter ŠTRELINGER

v pivnici bola známa Kláštorňá vináreň (od roku 2007 zrušená)! Tam pred štvrtstoročím sídlila aj Matica slovenská: na druhom poschodí mal kanceláriu predseda MS... A bola tam tiež bratislavská filiálka znovuoobnovených Slovenských národných novín. Po príchode Romana Kaliského sa naša bratislavská filiálka stala doslova centrom slovenského diania. Z redakcie bolo len na skok na Námestie SNP, kde sa konali veľké poprevratové zhromaždenia, ktoré organizovala práve Matica slovenská... Bitky a prestrelky o jazykový zákon a podnety, ktoré smerovali k vyhláseniu vrchovanosti SR a k samostatnosti. Dnes dom na Františkánskej 2 už celý patrí františkánom,

vrátil sa im v rámci reštitúcií, no v rokoch, ktoré spomínam, delila sa ešte oň františkánska rehoľa s Maticou. Zvlášť rušné diskusie konali sa v miestnosti známej ako „refektár“. Tam sa odohrávali nielen matičné výbory a zasadnutia predsedníctva MS či koalície rozhovory po voľbách 1992, ale tu vznikol a či sa tiež znovuo-

tin Kellenberger a vraví, že jeho otec, generačný druh Bazovského a Luda Ondrejova Lubomír Kellenberger, zvaný „Sokolík“, bude mať jubileum a že v spoločnosti sa naňho akosi zabúda... Tak sme mu hneď navrhli, aby priniesol otcove obrazy a z Modry demizón dobrého vína... Obrazy sme zavesili na stenách refek-

tára a bola veľkolepá vernisáž. Ľudia, čo ešte osobne poznali maliara, o ňom rozprávali... A tie irečité vystúpenia sa potom objavili aj publikované v SNN... V budove na Františkánskej ulici, priamo v našej filiálnej redakcii (popri tvorivej redakčnej práci) vznikli aj ďalšie podnetné projekty: vaty zvrchovanosti, lípy ústavy, Kongres slovenskej inteligencie či Klub za pravdivý obraz Slovenska. Tento názov sa určite bude zdať mnohým, čo si už na to nepamätajú, ako staromilský. Brániť niečo, čo by malo byť samozrejme? Lenže uvedomme si, že to bolo ešte v období federálneho štátu. A centrálna médiá, aj inštitúcie vytvárali vtedy o Slovensku skreslenú predstavu ako

o „čiernej diere“. Hlasy za samostatnosť sa biľagovali ako prejavy nacionalizmu! Jednou z dominujúcich osobností nielen SNN, ale aj matičného hnutia bol najmä Roman Kaliský, ktorý bol zástupcom šéfredaktora SNN. Domnievam sa, že znovuvydávanie Štúrových Slovenských národných novín skrslo po roku 1989 práve v Romanovej hlave. Žiaľ, aby SNN od začiatku viedol ako ich šéfredaktor, znemožnila skutočnosť, že nastúpil na necelý rok (1990) za riaditeľa Slovenskej televízie. Ale to je napokon známe...

Roman Kaliský mal, čomu sa dnes vraví „charizma“. Podnetné diskusie s ním nemali konca-kraja. Roman sprvu počúval svojich spolubesedníkov, nechal ich vyjadriť svoj názor. Potom zodvihol prst a vniesol do debaty úplne nové, často prevratné veci. Očarujúce boli jeho životné skúsenosti z obdobia vojny, príchod do hlavného mesta, ako on vravieval: „Keď sme dobýjali Bratislavu!“ Potom roky jeho pôsobenia v redakcii Kultúrneho života či osudy po okupácii 1968, keď ho vyhodili z novín a on sa musel pretĺkať ako murár... Úsmevná je i príhoda, keď sme ho presviedčali, aby prijal kandidatúru na prezidenta SR po vzniku samostatnej SR. Ale o tom som už písal pri príležitosti jeho životného jubilea...

Mimoriadny čin rozhlasovej dokumentaristiky k 70. výročiu oslobodenia Zradení povstalci žalujú i usvedčujú

Dušan D. KERNÝ – Foto: archív autora

Na Slovensku sú stovky zabudnutých dôstojníkov a vojakov, ktorí boli vystavení prenasledovaniu a väzeniu. Stali sa obeťami nie v rokoch druhej svetovej vojny, ale potom po jej skončení. Pritom urobili všetko pre to, aby vojnu vyhrali. Boli na strane víťazov. Aj vďaka nim sa víťazstvo v najkrvavejšom konflikte dosiahlo.

L. Svoboda (uprostred) s ministrom obrany ČSSR M. Dzúrom pri prehliadke jednotky čestnej stráže.

Nedlho po skončení vojnového besnenia ich pripravili o hodnosti, zásluhy, rodiny, o roky života či dokonca o sám život. Mnohí z nich sa dočkali spoločenského uznania a návratu dôstojnosti a počť až po roku 1990. Hovorí o tom mimoriadny rozhlasový dokument Jána Bábika o osudoch účastníkov Slovenského národného povstania v päťdesiatych rokoch Zradení povstalci.

■ SNP AKO NÁLEPKA

Dramaturgička Táňa Kusá zaradila hodinovku známeho publicistu na večer 8. mája. Pozorný poslucháč sa tak mohol sústrediť na výpovede, ktoré zasadili pripomienku sedemdesiateho výročia konca vojny do historických súvislostí nášho národného osudu. Autor dal vyniknúť dokumentom, vlastne sa s ním vedno zoznamujeme s tým, že prakticky všetci slovenskí dôstojníci od generála po najnižšiu šaržu, ale aj obyčajní vojaci sa neraz ocitli po roku 1948 v mašinérii, ktorá ich koncepčne likvidovala. Ak zhráme všetky procesy a všetkých postihnutých a ich rodiny, tak vlastne vidíme, že zo Sloven-

ského národného povstania ostala na dlhé desaťročia len akási vonkajšia nálepka, ale o jeho skutočné dejiny sa roky muselo zápasíť. Roky, desaťročia, vlastne dodnes sa musí zápasíť s manipuláciami, falzifikáciami za znalosť všetkej faktografie, životopisov a osudov ľudí, ktorí povstanie robili alebo sa na ňom zúčastnili. Ani túto časť slovenských dejín XX. storočia sme si plnokrvne neosvojili.

■ MASOVÉ ZATÝKANIA

V jednej z výpovedí sa dozvedáme, ako iba jednej noci, počas jedného záťahu uväznili naraz stotridsať dôstojníkov – bývalých povstalcov. Žena jednej z kľúčových vojenských postáv povstania ticho a pokojným hlasom rozpráva, ako sa na roky utiahla a až do dôchodku robila v Prahe poštaru. Až slávnosť na Bratislavskom hrade pri vzniku prvej a poslednej česko-slovenskej federácie, teda viac ako po štvrtstoročí od povstania, jej priniesla verejné uznanie manžela, o ktorom sa predpokladá, že bol popravený v Berlíne.

„Keď som si šla pre Rad republiky, ktorý som prevzala z rúk prezidi-

denta Svobodu, stále som myslela na motto knižky o dvoch povstaleckých generáloch, kde sa o nich písalo, že boli zradcovia a zaslúžili si osud zradcov.“

To je jedna z epizód, ktoré nemožno zabudnúť, ktoré ukazujú, ako to vlastne bolo s konkrétnymi ľuďmi, ako boli vyradovaní nielen z našich dejín, ale najmä z formovania nášho národného vedomia. A najmä to, že vôbec nejde o ojedinelý prípad. Len v Bábikových dokumente ide o stovky ľudí, o ktorých autor s veľkou dávkou výčitky hovorí, že „sú to v podstate stovky zabudnutých osudov“. Pritom formovanie štátnosti po roku 1944 vo všetkých zlomových rokoch a vedomie nevyhnutnosti slovenskej štátnosti bolo založené v mnohom, ak nie vo všetkom práve na povstaní a povstalcov, na protifašistickom odboji.

■ FALŠOVANIE HISTÓRIE

Dokument nám približuje napríklad chvíle, keď ten istý generál Svoboda je podpísaný pod zvratom v osude slovenského generála, z kto-

rého škrtom pera urobí vojaka bez príjmu a aj bez bytu.

Dokument nám oživuje súvislosti kátrania povstaleckých dôstojníkov a civilov ešte dlho po vojne. Medzi nimi aj vtedajšieho guvernéra Štátnej banky Imricha Karvaša, bez ktorého by povstanie nebolo. Toho súdili vedno s bývalými generálmi a protifašistickými bojovníkmi za protištátne sprisahanie ešte v roku 1959!

■ SILA SVEDECTVA

Jedným z vrcholov relácie je svedectvo, ktoré vypovedá o strašnom utrpení pokojne a vecne. Je to výpoveď Evy Kristinovej o zatýkaní jej otca, generála Kristina. Ten sa stal väzňom nielen v rokoch vojny, ale aj potom po vojne. Niekdajšia známa herečka a recitátorka vecne hovorí o tom, ako pri zatýkaní surovo strieľali jej matke pod nohy, ako pri vstupe rozstrieľali dvere, ako prebiehali súdne snahy o rehabilitáciu, ktorej sa napokon dočkal jej otec – tak ako mnohí iní – až in memoriam. Dokument hovorí o osude pätnástich generálov, štyria z nich sa zachránili. V emigrácii.

Rozhlasová dramaturgia nám umožnila v dňoch veľkých osláv, ktoré strhávali pozornosť aj v medzinárodných súvislostiach, pripomenúť si naše vlastné, slovenské pomery a vzťah k ľuďom, ktorí – a niet prečo autorovi neveriť – ostali v podstate zabudnutí. Dokumentárne pásmo Jána Bábika Zradení generáli pripomína nielen bohatstvo rozhlasového archívu, ale najmä nezastupiteľnú presvedčivosť rozhlasového dokumentu. Dá sa povedať, že autor pripieva k rehabilitácii faktov a zároveň vlastne žaluje chabý verejný záujem o osobnosti, ktoré majú význam tak pre národné, ako aj pre štátne dejiny.

POZNÁMKA

V novinárskej praxi sa niektoré slová istý čas vyskytujú častejšie. Potom sa zase ukryjú v bežnej slovnej zásobe, aby sa celý proces opakoval s iným slovom. Medzi takéto pojmy patrí aj identita, ale pozor (!), tá sa v rámci novín a internetu objavuje zvyčajne v dvoch úplne iných úlohách. V tej modernej, žiaducej, a samozrejme kladnej sa používa v slovných spojeniach „rodová identita“, prípadne „sexuálna identita“.

Dve tváre identity

Ide o témy bytostne blízke predstaviteľom istých mimovládnych organizácií, publikujúcim jedincom s liberálnymi a feministickými názormi a niektorým poslancom s podobnou agendou. V prípade rodovej identity ide o často čudsné výsledky rôznych rodových, moderne „gender“ štúdií, ktoré nás napríklad uvzato presvedčujú o tom, že dieťa si má svoju mužskú či ženskú rolu vybrať bez ohľadu na pohlavie samo. Od tohto tvrdenia je len krôčik k tomu, že v niektorých štátoch požadujú aktivisti prístup chlapčeka s nejasnou rodovou identitou na dievčenské toalety a podobné čudnosti. To, že dotýčaný maloletý jedinec je s najväčšou pravdepodobnosťou len zhlúpnutý masívnym rodovým poblúznením jedného z rodičov, najčastejšie matky samoživiteľky, je už mimo záber spomínaných aktivistov.

Termín „sexuálna identita“ je zasa svätým grálom LGBTI aktivistov. V nekonečnom tanci okolo práv a ich žej vraj potláčania v prípade homosexuálnej menšiny sa sexuálnou identitou šermuje v článkoch s mimoriadnou vervou. Pozornejší čitateľ ešte sem-tam narazí na pomerne nedávny termín „sociálna identita“. Vymysleli a používajú ho sociologicky, ale aj ekonomicky zameraní autori. Má to byť systém, ktorý rozčleňuje ľudí podľa ich sociálneho statusu, teda podľa toho, kto patrí do strednej triedy, kto medzi finančné, politické či intelektuálne elity, kto je bežný pracujúci (rozumej živoriaci) občan, dôchodca či nebudaj sociálny prípad. To posledné spojenie je v novinách aj na internete takmer automaticky tabu. Ide o spojenie „národná identita“. Vyššie spomínaní autori ho ako-tak znesú v prípade, že ho použije činovník napríklad maďarskej strany. V prípade Slováka, ktorý hovorí o národnej identite, sa automaticky objaví zmienu o xenofóbii, nacionalizme, ba aj trestnoprávne označenia. Najčerstvejšie je to v súvislosti s kvótami na pridelovanie azylantov do jednotlivých štátov EÚ, ktoré nezodpovedne pretláča byrokracia z Bruselu. Tam zrejme národná identita prekáža tak veľmi, že šéf oddelenia OSN pre migráciu Peter Sutherland prehlásil, že: „EÚ by malo eliminovať národnú homogenitu európskych štátov.“ Čo dodať... Ukotvení v rodovej, sexuálnej a sociálnej identite smerujeme podľa príkazov euro verchušky do morálneho, etického a najmä národného prázdna.

Alexander GO CZ

NEOGRAFIA, a. s., Sučianska 39A, 038 61 Martin-Priekopa

OZNÁMENIE

o zvolaní riadneho valného zhromaždenia

Predstavenstvo akciovej spoločnosti NEOGRAFIA, a. s., so sídlom Sučianska 39A,

038 61 Martin-Priekopa, IČO 31 597 912, zapísanej v obchodnom registri Okresného súdu Žilina v odd. Sa, vl. č. 181/L, na základe uznesenia predstavenstva a v súlade s čl. VIII., ods. 4 a 6 stanov a.s. zvoláva

RIADNE VALNÉ ZHROMAŽDENIE spoločnosti NEOGRAFIA, a. s.

so sídlom Sučianska 39A, 038 61 Martin-Priekopa, IČO 31 597 912, ktoré sa uskutoční 29. júna 2015 o 13.30 hod. v závodnej jedálni v sídle spoločnosti.

PROGRAM:

- Otvorenie
- Voľba orgánov riadneho valného zhromaždenia
- Výročná správa predstavenstva o výsledkoch podnikateľskej činnosti spoločnosti za rok 2014
- Riadna individuálna účtovná závierka spoločnosti za rok 2014, návrh na vysporiadanie výsledku hospodárenia za rok 2014
- Stanovisko dozornej rady k riadnej individuálnej účtovnej závierke za rok 2014, k návrhu na vysporiadanie výsledku hospodárenia za rok 2014 a správa o činnosti dozornej rady v roku 2014
- Schválenie výročnej správy, riadnej individuálnej účtovnej závierky za rok 2014 a návrhu na vysporiadanie výsledku hospodárenia
- Zmena stanov spoločnosti
- Schválenie nadobudnutia vlastných akcií spoločnosti
- Informácia o podnikateľskom zámere na rok 2015
- Schválenie audítora na overenie účtovnej závierky za rok 2015
- Záver

Riadna individuálna účtovná závierka spoločnosti za rok 2014 a návrh zmeny stanov sú akcionárom k dispozícii na nahliadnutie v sídle spoločnosti (Sučianska 39A, 038 61 Martin-Priekopa), na sekretariáte generálneho riaditeľa č. dveri 201 v termíne od 28. 5. 2015.

Podstatou a dôvodom navrhovaných zmien stanov je umožnenie prevodu vlastných akcií spoločnosti na akcionárov spoločnosti a stanovenie uznášaniaschopnosti valného zhromaždenia a potrebnej väčšiny pri hlasovaní na VZ tak, aby sa v súlade s ust. § 186 ods. 3 Obchodného zákonníka neprihliadalo na akcie, s ktorými akcionár nemôže vykonávať hlasovacie právo.

Prezentácia akcionárov sa začne 30 minút pred začiatkom riadneho valného zhromaždenia a skončí o 13.30 hod. Akcionár je pri prezentácii povinný predložiť doklad o totožnosti.

Pri zastupovaní je potrebné predložiť úradne overené splnomocnenie.

Rozhodujúcim dňom na uplatnenie práva účasti na riadnom valnom zhromaždení je 29. 6. 2015.

V Martine
21. 5. 2015

Mgr. Stanislav Muntág, v. r.
predseda predstavenstva

Ing. Patrick Schwab, v. r.
člen predstavenstva

R - 2015026

Jozef GÁLIK: Budúcnosť vidím v zjednotení kresťanských a národných síl Ak nemôžeš letieť, tak bež za zdravím!

Slovenský Orol je historicky overená organizácia, ktorej náplňou je šport, kultúra a výchova v kresťanskom duchu. Kladie dôraz na cyrilo-metodskú a gorazdovskú tradíciu. Spája kresťanské a národné hodnoty. Symbol Slovenského Orla je spájaný s evanjeliumom sv. Jánom (vždy je pri ňom orol, kráľ vtákov). Orol sa v Svätom písme spomína tridsaťkrát, teda toľkokrát, koľko mal Kristus rokov, keď zomrel na kríži. Podľa ornitológov je orol jediný vták, ktorý je schopný pozeráť sa do slnka. Pre slovenský národ je orol symbolom Tatier a našej slovenskej vlasti. V tomto rozhovore vám chceme predstaviť Slovenského Orla, jeho zakladateľa a dlhoročného predsedu Ing. Jozefa GÁLIKA.

Zhovárala sa Dagmar VANEČKOVÁ – Foto: archív JG

• Aké sú medzníky a najvýznamnejšie udalosti v dejinách tejto organizácie?

Pred šiestimi rokmi sme oslavovali storočnicu Slovenského Orla. Uplynulých sto rokov jeho činnosti však prerušili dve významné udalosti. Bol zrušený koncom roka 1938, v priebehu druhej svetovej vojny prestal samostatne pôsobiť. Počas štyridsiatich rokov socializmu bol zakázaný. Obnovili ho až po roku 1989 a už vtedy svojím spôsobom predbehol dobu, keď sa na obnovujúcom zjazde 7. marca 1991 stal z niekdajšieho Orla Slovenský Orol. Jeho cieľom je vychovávať telesne, duševne a duchovne zdravých ľudí. Je súčasťou FICEP-u – Medzinárodnej katolíckej športovej organizácie so sídlom v Paríži.

• Jeho predsedom ste už vyše dve desaťročia, vo vašom živote sa uvádza, že ste vyštudovaný strojný inžinier, ale aj bývalý kulturista, zakladateľ kondičnej a športovej ženskej kulturistiky na Slovensku a pôsobili ste tiež ako kondičný tréner štátnej reprezentácie krasokorčuliarov i plavcov. Napriek skromnosti, mohli by ste o tomto zaujímavom úseku vášho života uviesť viac podrobností?

Bol som kondičný tréner našej úspešnej krasokorčuliarky Líany Dráhovej a krasokorčuliara Jozefa Sabovčíka, medailistov z domácich i medzinárodných súťaží – povedzme Miroslava Rolka, majstra Európy v plávaní. Venoval som sa však aj neprofesionálnom – ľudom, ktorí chceli urobiť niečo pre vlastné telo. Bolo to najmä prostredníctvom televíznej relácie Sami pre seba. Som autorom niekoľkých televíznych filmov o rehabilitácii a mechanoterapii a podľa mojej licencie a projektov zaviedli mechanoterapiu aj v Národnom rehabilitačnom ústave v Kováčovej...

• Takže cesta k Slovenskému Orlu, ktorý má telesnú kultúru vo svojej hlavičke, bola u vás aj takto „vydláždená“...

Priznám sa, že o Orle som toho veľa nevedel. Po nežnej revolúcii som stretol Dr. Valenta Michalika na bývalom ČSZTV. Ja som bol autorom náradia pre štyri spartakiády ne skladby a on mal na starosti materiálo-technické zabezpečenie spartakiád. Na otázku, aké telovýchovné spolky fungovali medzi vojnami, odpovedal: „Sokol, Orol, RTJ a ďalšie.“ Mňa veľmi oslovil Orol, ktorý mal v náplni šport, kultúru a výchovu, teda integráciu rozvoja osobnosti s akcentom na morálny kódex. Spontánne som zareagoval: „Valent, daj si viazanku, ideme do Prahy za docentom Mikloškom (podpredsedom vlády ČSR, pod ktorého spadala aj telovýchova) a založíme Orol.“ Neskôr sa k nám pridali Rudolf Horínec, Ján Kučera a ďalší. Vybudovali sme osemdesiat fitcentier, rozbehli orolské súťaže, orolské dni v kombinácii s kultúrou. Keď sa pozriem späť, bol to naozaj veľmi zaujímavý príbeh.

• Spomenuli sme, že Slovenský Orol pred šiestimi rokmi oficiálne oslávil sto rokov. Nech rátam, ako rátam, akosi mi to neseďi. Podľa jednej informácie z dejín Orol vzišiel, ak to tak možno povedať, zo Sokola, ktorý vznikol ešte v roku 1865. A podľa druhej vznikol Orol na Slovensku vo februári

1919 v Malackách u františkánov... Ako ste prišli k číslu sto v roku 2009?

V historickom vývoji vznikali aktivity postupne a spontánne, je náročné ich zovšeobecniť. V histórii dodnes poznáme dva názvy pre podobné telovýchovno-sportové aktivity. Sokol a Orol. Pôvodne boli obidve katolícke, lenže Sokol, ktorý vznikol v Čechách ešte v roku 1864 na zjazde v roku 1910, „vykázal katolicizmus“ zo svojich radov. A tak sa stal pre moravských aj slovenských aktivistov neprijateľný. Celé hnutie Orla súviselo s obrodou katolíckej cirkvi za pápeža Leva XIII. a vznikom telovýchovných spolkov. Pred prvou svetovou vojnou sa Orol v roku 1909

• Orol, už pod novým názvom Slovenský Orol, bol obnovený na 1. zjazde v roku 1991. Čia je to zásluha, že sa to podarilo obnoviť a udržať dodnes?

Orol mal od svojho zrodu obrovskú podporu katolíckej cirkvi. V Slovinsku sa oň významne zaslúžil a dal mu aj meno slovinský katolícky politik Dr. Ján Evanjelista Krek. V Malackách sa ho podarilo založiť vďaka františkánskym pátrom Kopáčovi a Matoškovi, v Trenčíne sa o to zaslúžil kaplán Andrej Marsina, v Tvrdošine založil Orla Karol Sidor, neskôr významný politik a veľvyslanec SR vo Vatikáne. Podporovali ho prví vymenovaní slovenskí biskupi – Karol Kmeťko, Ján Vojtášák, Marián Blaha, čestným

Predseda Slovenského Orla Ing. Jozef GÁLIK pri stretnutí s pápežom Františkom.

uchytil na Morave, dostal sa sem zo Slovinska. Priamo na Slovensku sa ho síce založiť nepodarilo, najmä pre nepochopenie zo strany maďarskej cirkevnej hierarchie, ale orolské myšlienky sa už vtedy zhmotňovali v konkrétnych aktivitách v spolupráci s moravskými priekopníkmi. Na slovenskej pôde vznikol reálne Orol až v roku 1919. Najskôr v Malackách, potom v Trenčíne, Novom Meste nad Váhom, Ružomberku, Žiline a na mnohých ďalších miestach... V októbri 1921 prijal veľkú skupinu našich Orlov dokonca pápež Benedikt XV. v Ríme...

• Prečo sa v Čechách uplatnil skôr Sokol a u nás i na Morave Orol?

Podpora orolského hnutia u nás bola oveľa silnejšia ako v Čechách, pretože katolícke Slovensko odmietalo voľnomyšlienkarске prúdy. Prvý orolský zlet bol v Bratislave v roku 1928, v tomto období mal Orol vyše dvadsaťštyritisíc členov. Druhý zlet Orla bol v Nitre v roku 1933, to už tu bolo riadne dusno. Politické šarvátky, ako aj boj o slovenskú samostatnosť sa prejavil aj v Orle. Osamostatnenie sa mu však podarilo dosiahnuť až po treťom zlete v Žiline v roku 1938, keď 29. októbra boli schválené stanoviny Slovenského Orla. Činnosť Slovenského Orla nemala dlhé trvanie. Zrušili ho 5. decembra 1938. Nežičila mu ani druhá svetová vojna, ani ďalších štyridsať rokov socializmu u nás.

starostom Orla bol Andrej Hlinka. Nuž a po roku 1989, keď sa cirkev a kresťanstvo dostalo spod jarma útlaku, mohli ďalší nadšenci v tejto štafete pokračovať. Boli medzi nimi sympatizanti slovenskej pravice aj známe osobnosti, ktoré mali priazeň vo Vatikáne – Ján Chryzostom kardinál Korec, kardinál Tomko, nitriansky biskup Viliam Judák, biskup František Tondra (čestní členovia Orla) a ďalší vatikánski predstavitelia, ale aj významní politickí predstavitelia, vrátane prezidenta Gašparoviča, bývalého podpredsedu vlády a ministra školstva Jána Mikoľaja, úspešní športovci, ako napríklad trenčianski hokejisti Hossovci, Pavol Demitra, Rasťo Pavlikovský, Milan Bartovič...

• Cieľom výchovného úsilia Orla bola mládež nielen fyzicky zdravá, ale aj duchovne. Ako pomáha realizovať tento cieľ v súčasnosti, keď deťom a mládeži, no nielen im, chýba telesný pohyb?

Rodina je nenahraditeľná základná bunka spoločnosti. Jej stav na Slovensku i v Európe je alarmujúci. Trápia ju sociálne, ekonomické či morálne problémy, otázky životného prostredia, spoločenského uznania... Nie všetky problémy vieme v rámci aktivít v Slovenskom Orle pomáhať riešiť. Určite však vieme podať pomocnú ruku prostredníctvom našej prepracovanej koncepcie športu, správnej životosprávy, výchovy

v súlade s morálnym kódexom a kresťanskou hodnotovou orientáciou. Predĺženie priemerného veku populácie je opak eutanázie, teda mal by sa stať aj súčasťou náboženstva. Naš bonmot je: Umrieť chceme úplne zdraví – telesne, duševne aj duchovne. Predĺženie priemerného veku, odstránenie zla, chorôb, bolesti, potreby invalidných vozíkov – v tom nám môžu pomôcť správne pohybové aktivity. Osobitne upriamujeme pozornosť na modernizáciu a kvalitu telovýchovného procesu, pomáhame vytvárať kondičné minitelocvične, modernizujeme fitprogram od rehabilitačnej prevencie až po výkonnostný a vrcholový šport. Základom je kondičná gymnastika, posilňovanie svalových skupín, rozvoj kardiovaskulárneho systému a snaha o harmóniu a rovnováhu svalovej dĺžky, sily a rýchlosti, obratnosti a vytrvalosti. V našom systéme telocvični a fitcentier po celom Slovensku dominuje voľný pohyb cez samonatačavé kladky v posilňovacích kladkových systémoch. Prirodzené pohyby, posilňovanie v diagonálach, šetrenie kĺbov a zhybov ušetrí prácu ortopédov s občanmi v staršom veku. Jednou z našich aktivít v tomto smere sú Orolské dni, ktoré tvoria súťaž v prirodzených regiónoch, teda podľa

Počas celého roka sa v rôznych miestach Slovenska stretávame na Orolských dňoch, kde nechýba futbal, kultúra, ale ani dobré pivo... V rámci Orolských dní sú spojené športové a kultúrne podujatia, ku ktorým už tradične patrí dobrý guláš a pivo. Táto kombinácia je veľmi prirodzená a tvorí podhubie pre budovanie spoločenstva a medziludských vzťahov s akcentom na rodinu, ako úsmevne hovoríme „od dvoch do sto rokov“.

• Orol vydával veľa tlačovín ako základ osvetu a vzdelanosti ľudí. Čo z toho prežilo?

Slovenský Orol má od svojho vzniku dokumentaristicky spravovaný archív printových aj audiovizuálnych materiálov v pracovnej aj v televíznej kvalite, napríklad rôzne plagáty či spravodaje. Podľa názoru odborníkov a našich priaznivcov z médií nepoznajú takú organizáciu, ktorá by mala takéto archív dvadsaťpäť rokov, kde je jedna generácia z ruky toho istého kameramana a fotografa.

• Aké sú nové aktivity v súčasnosti?

K otázke, aké sú nové aktivity Orla, treba povedať, že za minulej vlády bolo pozastavené financovanie Orla a činnosť sme museli úsporne orientovať na kluby. Nádejou pre budúcnosť je pozitívne stanovisko k projektu ozdravenia populácie, ku ktorému sa pozitívne vyjadril aj pápež Ján Pavol II. Tešíme sa teda na príspevok MŠ na naše projekty pre školskú mládež s poetickým vefavraným názvom „pohybom proti neudum“, „ak nemôžeš letieť, bež za svojim zdravím“, ale aj zvlášť aktuálnu tému „čo počítať pokazi, to cvičenie napravi“. Práve v čase nášho rozhovoru sa pripravujem na cestu do Vatikánu na odborný seminár, ktorý rieši otázky vzťahov cirkvi a športu a súčasne je prípravou na „globálnu konferenciu o športe“, ktorú prvýkrát v histórii povedie Svätý Otec. Je mi cťou, že pri tejto udalosti budem zástupcom Slovenského Orla i Slovenska.

• Nedávno ste sa stali členom prezídia Matice slovenskej. Ako si predstavujete spoluprácu Orla s Maticou slovenskou?

Je pre mňa cťou aj záväzkom, že som sa stal členom prezídia Matice slovenskej. Musím konštatovať, že Orol a Matica slovenská majú veľa spoločného, a teda sa môžu vzájomne účinne dopĺňať. Slovo „matica“ je odvodené od slova „matka – je jej vlastná starostlivosť o zdravie, prosperitu, duševné aj duchovné hodnoty. Na jednej strane je to ochrana kultúrnych hodnôt, na druhej strane vývoj „zdravej spoločnosti“. V konečnej miere je zameraná na budovanie pozitívneho genofondu slovenského národa. Aktivity Orla vedia osloviť mládež, ale aj celé rodiny. Aby som tému odľahčil do úsmevnej podoby, použijem bonmot z propagácie syra: „Biftek posypaný syrom – to je propagácia syra.“ Samozrejme, aktuálnym problémom je prekonanie rozporov v MS, tie treba pozametáť. V Svätom písme je poučenie: „Nestavaj dom na piesku.“ Pri istej príležitosti vo Vatikáne som použil podobné prirovnanie: „Nestavaj dom na hnoj.“

Budúcnosť vidím v zjednotení kresťanských a národných síl, kde vládne zdravý rozum. Naraz to všetko samozrejme nepôjde, ale platí metóda postupných krokov. Musíme si uvedomiť, že je tu nová situácia, nové výzvy a rovnako aj nové ohrozenia. Na to je potrebná dobrá prognóza a dobrá stratégia. Tá musí byť naplnená kontrastným, vecným, časovým a finančným plnením a spätnou väzbou. Inak zo stratégie môže byť tragédia. Ludovo povedané „voda v koši“. Preto každý z nás by mal vyorať brázdou na kresťanskom i na národnom poli. Tiež sa nenadarmo vraví: „Je jedno, z akej flinty sa strieľa, dôležité je, aby sme trafili.“

Dôstojník rumunskej armády Ion Siugariu sa vrátil po sto rokoch domov

Príbeh, ktorý napísala vojna na Horehroní

Text a foto: Ľuboš NEPŠINSKÝ

Pred dvomi rokmi koncom augusta ma starostka Pohronskej Polhory pozvala na stretnutie s delegáciou z rumunského mesta Tautii Magheraus. Jej členovia k nám prišli po stopách rumunských vojakov, ktorí na konci druhej svetovej vojny oslobodzovali náš kraj. Zaujímali ich najmä osud ich rodáka, poručíka Iona SIUGARIA – básnika, esejistu, literárneho kritika, učiteľa, ktorý podľa doložených informácií padol pri oslobodzovaní Brezna.

Keďže sa amatérsky venujem histórii druhej svetovej vojny, najmä udalostiam, ktoré sa v minulosti spomínali okrajovo alebo boli zamlčovane či ideologicky prikrášľované, dávno pred príchodom tejto delegácie som mal možnosť získať mnoho informácií o pôsobení rumunských vojakov v našej obci. Mnohé som sa dozvedel od svojich rodičov, ale aj od iných ľudí, ktorí sa na konci vojny s rumunskými vojakmi osobne stretli. Keďže sa front pred Breznom zastavil na šesť týždňov, videli a poznali, akí rumunskí vojaci boli, ako žili a ako sa správali. Spomínali najmä na to, ako nesmierne trpeli zimou, hladom, nedostatkom všetkého potrebného – ako prekonávali vojnové útrapy...

Moja mama mi tiež rozpovedala príbeh, ako ju vtedy v zime v roku 1945 ako osemročnú držal na kolenách jeden rumunský vojak, ukazoval jej fotografiu svojej rodiny, na ktorej bolo aj dievča približne v jej veku, a ako pritom plakal. Mama vytušila, že pri spomienkach na svoju rodinu prežíval veľký smútok. Kto to bol, odkiaľ prišiel a či sa vrátil domov, alebo nie, toto sa už asi nikdy nedozvieme...

■ HROBY PADLÝCH

Rumunská delegácia prišla do Pohronskej Polhory po predchádzajúcej návšteve mesta Tisovec. Viedla ju Angela Miclea, vedúca kultúrneho strediska v Tautii Magheraus. Rumunským hosťom tmočila Ružena Laššáková, ktorá pomohla prekonať jazykovú bariéru a sprostredkovala výmenu informácií. Tak som sa dozvedel, že Ion Siugariu (6. 6. 1914 – 1. 2. 1945) bol básnik, esejista, literárny kritik, učiteľ, ktorý pred vojnou zo svojich veršov zostavil niekoľko básnických zbierok a bol literárne aktívny aj počas vojenskej služby. Členovia delegácie mali so sebou niektoré zápisky či listy, ktoré posielal manželke, vo viacerých opisoval aj náš kraj. Písal, ako vojaci a dôstojníci trpeli hladom, zimou, nedostatkom hygieny, mnohí mali vší, svrab a iné choroby, opisuje zranenia, smrť...

Ich informácie boli pre nás nové a nepoznané, zaujímavé. Poopravil som ich iba v tom, že Ion Siugariu a ani nijakí iní rumunskí vojaci neboli pochovaní na cintoríne v Pohronskej Polhore, ale v susednej obci Michalová. Tam sa naši hostia popoludní presunuli, aby videli támojší cintorín. Na mieste pôvodných hrobov rumunských vojakov (v roku 1956 boli všetci exhumovaní a prevezení na spoločný cintorín rumunských a sovietskych vojakov vo Zvolene) je pamätník a text: „Hrdinom priateľskej rumunskej armády vďační občania Michalovej a Polhory. Február 1945.“

■ ZHODOU OKOLNOSTÍ

Bola úplná náhoda, že títo Rumuni prišli akurát v deň, keď si na Slovensku pripomíname výročie SNP. V Michalovej vtedy kladú vence a vzdávajú hold padlým vo vojne pri spomínanom pamätníku. Na pietnom akte sa zúčastnili aj členovia rumunskej delegácie a boli milo preväpení, ako si naši ľudia ctia pamiatku obetí, a tiež padlých rumunských vojakov.

Medzi zhromaždenými občanmi bol aj pán Kokavec, ktorý

mal v roku 1945 trinásť rokov (ako aj môj otec) a dobre si pamätal na pochovávanie sto dvadsiatich šiestich rumunských vojakov na támojšom cintoríne. Spomínal na túto udalosť, opisoval niektoré detaily, čo na rumunskú delegáciu silne emocionálne zapôsobil.

Po položení vencov pokračovali v ceste do Brezna a zastavili sa na miestach, kde rumunský dôstojník Ion Siugariu 1. februára 1945 s najväčšou pravdepodobnosťou utrpel smrteľné zranenia – priestor breznianskej vlakovej stanice, železničné priecestie a most cez rieku Hron...

Po krátkej exkurzii mesta sa potom rumunskí hostia presunuli do Banskej Bystrice, kde ďalšia náhoda ešte viac umocnila zážitky z ich pobytu. Mesto pod Urpínom práve navštívil rumunský prezident Traian Basescu, ktorého sprevádzala vtedajšia hlava nášho štátu Ivan Gašparovič. Delegácia z Tautii Magheraus bola potom vo Zvolene svedkom, ako obaja prezidenti kľádli vence k pamätníku padlých rumunských vojakov pri nástupnej čestnej vojenskej jednotke prezidenta SR a vojenská hudba pritom zahrála hymny oboch štátov, čo dojmy z tohto pietneho pohrebiska u našich hostí ešte znásobilo.

Lúčenie bolo dojímavé, rozchádzali sme sa už ako priatelia, preto bolo celkom samozrejmé, že vedúca delegácie pozvala predstaviteľov Tisovca, Pohronskej Polhory i Michalovej na spomienkové slávnosti pri príležitosti nedeľnej storočnice Iona Siugaria, ktoré pripravovali od 12. do 16. júna 2014 v jeho rodnom meste a boli spojené aj s odbornou konferenciou a so seminárom o tomto zaujímavom človekovi, ktorému vojna vzala život krátko po dovŕšení tridsiatich rokov veku – určite v nádeji na skoré skončenie vojnových hrôz a uprostred ďalších životných a tvorivých plánov.

■ MOTORKOU PO RUMUNSKU

Do Tautii Magheraus na severovýchode Rumunska som vyrazil 11. júna na motocykli. Spojil som účasť na storočnici Iona Siugaria s motorkárskym výletom. O tejto krajine som mal mnoho informácií najmä z rôznych motoristických cestopisov, ale moja osobná skúsenosť prekonalala očakávanie. Rumunsko ma príjemne prekvapilo. Počas cesty som prechádzal najmä menšími mestami a dedinami, prešiel som Rumunsko od severu na juh, najazdil okolo dvetisíc kilometrov, a aj keď som určite nevidel všetko a všetkých, no tam, kde som bol, stretol som príjemných ľudí, videl peknú prírodu, mnoho ciest vo výstavbe, obrobenú pôdu, priemyselné parky, továrne...

Do cieľa cesty v Tautii Magheraus som dorazil v popoludňajších hodinách 12. júla a pred obecným úradom som sa pripojil k oficiálnej slovenskej delegácii, ktorú tvoril primátor mesta Tisovec Peter Mináč, starostka obce Pohronska Polhora Hyacinta Tyčiaková, starostka obce Michalová Terézia Tisovčíková a ďalší ôsmi členovia. Po privítaní starostom mesta sme sa pobrali do susedného mesta Bai Mare, kde bolo pripravené spoločenské posedenie aj so zástupcami ďalších družobných miest Tautii Magheraus v Poľsku a Maďarsku.

Sympóziu o Ionovi Siugariu bolo na druhý deň v priestoroch obecného úradu jeho rodného mestečka, kde žije okolo päťtisíc obyvateľov. S príspevkami vystúpili predstavitelia mesta, historici, vedeckí pracovníci, neter nebohého a mnohí iní. Prítomným sa prihovrili starostky obcí Pohronska Polhora a Michalová i primátor Tisovca. Nezabudnuteľným momentom pre všetkých zúčastnených bolo, keď počas jeho príhovoru pristúpil k Petrovi Mináčovi jeden z prítomných vojnových veteránov a rozpovedal mu o tom, že on Tisovec pozná, lebo na konci vojny tam bojoval v radoch rumunskej armády, opísal mu aj dom v Tisovci a menoval jeho majiteľov, u ktorých s inými vojakmi býval. Požiadal tisovského primátora, aby tejto rodine odovzdal pozdrav...

■ PRŠŤ ZĎALEKA

O slovo som požiadal aj ja. Prihovril som sa prítomným a odovzdal im môj osobný dar, ktorý som zo Slovenska doviezol – škatuľku naplnenú slovenskou zemou – zem nasiaknutú krvou rumunských vojakov. Nabral som ju na viacerých miestach nášho kraja. Pár hrudiek hliny pôvodného hrobu Iona Siugaria v obci Michalová, ďalej z viacerých miest pri železničnej stanici a v blízkosti železničného priecestia a mosta v Brezne a posledný dielik bol z jeho terajšieho hrobu na zvolenskom cintoríne. Dar som odovzdal primátorovi mesta so želaním, aby aspoň trochu mnou donesené zeme vysypali pri rodnom dome I. Siugaria – nech sa aspoň takto symbolicky vráti domov.

Naši rumunskí hostelia to 15. júla aj urobili. Bol to veľmi silný zážitok, ale rovnako silné emócie sprevádzali celý náš pobyt v Rumunsku. Neviem ani, ako to slovami opísať, no naše pocity z tohto všetkého boli neskutočne pozitívne. Našich rumunských priateľov sme pozvali na návštevu Slovenska, pozvanie prijali a prisľúbili svoju účasť na podujatí Clementisov chodník v meste Tisovec, a tak už 8. septembra sme mohli na Horehroní privítať druhú delegáciu z Tautii Magheraus, čím sa zrejme naše spoločné kontakty určite neskončili. Práve naopak, azda sme položili základy novej tradície.

Pred augustom 2013 som nevedel, že nejaký Ion Siugariu existoval, že bojoval a padol pri oslobodzovaní mesta Brezno. Stretnutie s delegáciou z jeho rodného mesta, návšteva jeho rodiska a množstvo získaných informácií o ňom ma utvrdilo v tom, že rumunskí vojaci, ktorí bojovali aj na našom území, zažili nemalo útrap, a tí, čo padli, si právom zaslúžia našu úctu a pozornosť. O mnohých ani nemáme presné informácie a údaje. Medzi málo výnimiek patrí výnimočný básnik, učiteľ, dôstojník Ion Siugariu, ktorý sa po sto rokoch – aspoň symbolicky vrátil od Hrona domov do župy Maramureš.

Tento svoj článok o ňom by som chcel zavrieť slovami, ktorými som v júni pred rokom končil príhovor v meste Tautii Magheraus a ktoré sú vytesané do kameňa na hroboch rumunských vojakov na Slovensku: „Večná sláva hrdinom rumunskej armády.“

KNIŽNÝ KÚTIK

Potenciálnych vydavateľov by som rád upozornil na knihu Norberta Borrmanna *Veľké zrovnanie s podtitulom O miznutí rozmanitosti, ktorá vyšla v roku 2013. Ale ako sme sa mohli nedávno dočítať aj v SNN – v stĺpčeku predsedu Matice Mariána Tkáča – „Žijeme v ťažkých podmienkach, keď akoby na nič z okruhu, za' neboli peniaze. Tí, proti' sa pritom v nich topia.“*

Publikácia, po ktorej by mali siahnúť naši vydavatelia

Inšpiratívne Veľké zrovnanie

Ján LITECKÝ ŠVEDA – Foto: Reprodukcia obálky knihy

Kniha je o multikulturalizme – téme, ktorú u nás ľavičiarstva neokominternu ešte iba začína presadzovať, no vo „vyspelejšej“ časti Európy už napáchala obrovské škody. Prvé takéto snahy autor nachádza už v 18. storočí vo Francúzsku s nástupom slobodomurárstva. Vo Francúzskej revolúcii sa vyhlásili všeobecne ľudské práva. Keďže boli „univerzálne“, nebol problém v ich mene prekročovať hranice a viesť vojny v celej Európe, ktoré samozrejme neboli „humanistické“, ale jednoducho imperialistické na čele s diktátorom Napoleonom.

■ IDEOLOGICKÉ PRÚDY

V roku 1917 sa dostala v Rusku k moci ďalšia explicitne univerzálna ideológia, ktorej cieľom bola „svetová revolúcia“. Pri snahách o „svetový štát“ autor ukazuje na zvláštnu úlohu dvoch národov – Židov a Nemcov. Cituje amerického židovského historika Yuri Slezkina, ktorý poukazuje na to, že nielen bolševická revolúcia v Rusku mala silnú židovskú pečať, ale aj univerzalistický západný liberalizmus. Slezkin rozdeľuje ľudí na dva typy: merkúrsky – pohyblivý, nezakotvený, kozmopolitný a obchodnícky typ, a apolónsky – človek spätý s pôdou a budovaním. Podľa neho budúcnosť patrí prvému typu.

Borrmann ďalej pripomína niektoré nemecké duchovné prúdy, majúce pôvod ešte v romantizme, s ich snahou presadiť miestne zakotvenú, stredoeurópsku alternatívu proti liberálno-kapitalistickému univerzalizmu západného razenia a sovietskemu komunistickému univerzalizmu. S pádom komunizmu však padla aj posledná možná alternatíva k západnému liberalizmu. Proces globalizácie považuje najmä za výsledok pôsobenia vedy a techniky, ku ktorým sa pridalo hospodárstvo. Ideológia je až niekde na konci. No univerzalistický kapitalizmus a univerzalistickí ľavičiarci však pôsobia spoločne ruka v ruke. Poukazuje na to, že po skončení studenej vojny sa USA správajú neporovnateľne agresívnejšie ako Čína alebo Rusko. Dokonca ľavicový (ale ešte nie ľavičiar-sky!) politik Helmut Schmidt sa vyjadril, že hlavné nebezpečenstvo pre mier nie je nacionalizmus, ale univerzalizmus. Demokracia, ako ju poznáme z tej lepšej stránky, je možná iba v rámci národného štátu, rovnako ako solidarita. Človek sa nemôže pripátať k „svetovej civilizácii“, ale iba k vlasti. Súčasné smerovanie EÚ vidí v zjednodušujúcej globalizácii, takže vzniká vyprázdnená kreácia bez akéhokoľvek étosu. Globálna identita neexistuje, iba globálne vedomie zodpovednosti.

■ VYMIERANIE KULTÚR

V ďalšej kapitole hovorí o procese vymierania kultúr. Začína s jazykom, keď podľa odhadu expertov na konci XXI. storočia zostane len asi dvadsať percent jazykov zo súčasných šesťtisíc. No s každou rečou zahynie aj jeden spôsob nazerania na svet. Nevynecháva ani súčasný jazykový „anglizáciu“ Európy, ktorú považuje za vytváranie ľahko vypočítateľného a jednoducho štruktúrovaného konzumenta.

Ako pôvodným povoláním architekt nemôže obísť ani modernú architektúru, ktorá sa neinspičuje regiónom a tradíciou, ale módou a neukotvenosťou. Z umenia priestoru sa stáva iba umenie času. Podobne celosvetová pop-music rozrušuje všetky hudobné tradície. Samotní politici sa sice nazývajú „červení“, „zelení“, „čierni“ alebo „žltí“, no v skutočnosti sú všetci ble-

dosívi. Posvätné umenie sa už úplne vytráca, pretože je z masmedií organizované vytláčané pomocou nenávisť a výsmehu.

Pre globalistu je zem vlastne iba zásobárňou surovín a predmetom vykorisťovania. Na čele súčasných univerzalistických snáh stoja bezpochyby USA. Čo znamená, že s kultúrou, ako ju chápu Európania, to ide dolu vodou. Tu pripomína aj ľavičiar-sky intelektuál z roku 1968, ktorí vtedy v sebe náhle objavili anti-amerikanizmus – no prakticky celá ich ideológia a slovník pochádzali z USA (sit-ins, teach-ins, woman's lib, black power, antiautoritativná výchova atď. ...). Nakoniec to bola iba kritika americkej vlády, na ľavičiar-sky vkus príliš konzervatívnej, no v nijakom prípade sa netýkala amerického kultúrneho imperialismu.

V kapitole o multikulturalizme poukazuje na logiku pojmu a na to, že iba slúži ako urýchľovač globalizácie, a teda glajchšaltovania. Pristáhovateľstvo nevytvára mnohokultúrnosť, naopak, obrusuje hrany. Najlepšie to vidieť na Paríži, ktorý nielenže sa nestal „parížskejší“, naopak, postupne stráca svoje neopakovateľné čaro. V Londýne už v roku 2011 tvorilo farebné obyvateľstvo dokonca väčšinu. A počuli ste niekedy z médií, oháňajúcimi sa multikulturalizmom, nejaké talianske, španielske, turecké, čínske či dokonca nemecké pesničky? Kdeže, všade jednotná angloamerická zmes. S globalizáciou jednoducho nastupuje monotonizácia.

N. Borrmann demaskuje multikulturalizmus.

Globalisti, rovnako ako rovnostárski ľavičiarci, berú ľudí len ako producentov a konzumentov, a nie ako súčasť nejakej organickej jednoty. Kult znamená u mladých ľudí signalizuje iba ekonomické, no nijaké duchovno-kultúrne rozdiely. Ľavičiarci práve svojou ideológiou sú najväčší pomocníci nespútaného kapitalu. Multikultúri však je iba krycí názov pre multirasizmus, čo sa však nemôže spomenúť a podlieha to prísnemu tabu. A keďže neprikrášené opisovanie multikultúrnej reality je proti pravidlám politickej korektnosti, ktoré tu nainštalovali ľavičiarci, multi-kultú vlastne znamená neslobodu a cenzúru. A už len treba spomenúť, že niektoré vydavateľstvá dokonca začali vydávať poprepisované knihy klasikov, aby sa v nich neobjavila nejaká politická nekorektnosť.

No okrem neslobody multikulturalizmus neprináša nič a je to vlastne veľmi fádna a monotónna záležitosť. V ďalších kapitolách si ešte môžeme prečítať o potláčanej originalite a o normovanej mase atomizovaných ideálnych konzumentov, nechýba ani predstavenie gender ideológie. Nakoniec, ideálny konzument by sa už nemal odlišovať nielen v kultúrnom, ale už ani v biologickom ohľade.

AKTUÁLNE

Napriek nepostúpeniu slovenskej reprezentácie na májových MS v hokeji v Česku, kde sme sa neprebojovali z ostravskej skupiny do vyradovacích zápasov, a napriek konečnému umiestneniu nášho tímu na slabom deviatom mieste, aspoň jeden úspech by si slovenskí hokejoví priaznivci mali povšimnúť. Kongres Medzinárodnej hokejovej federácie (IIHF) v dejisku Majstrovstiev sveta v ľadovom hokeji ešte počas šampionátu v Prahe oficiálne poveril Slovensko po druhýkrát v ére našej štátnej samostatnosti usporiadaním svetového šampionátu v roku 2019.

Svetový hokej opäť na Slovensku

Po oficiálnom odstúpení Švajčiarska to bola v podstate len formalita s jediným kandidátom, ktorým bol práve Slovenský zväz ľadového hokeja (SZLH). Švajčiari budú hosťom podujatia o rok neskôr, a to v Zürichu a Lausanne, naposledy boli v roku 2009 dejiskami šampionátu vo Švajčiarsku mestá Zürich-Kloten a Bern.

Už vo februári tohto roku prebehli u nás v navrhovaných budúcich dejiskách zápasov kontrolné dni. Traja členovia komisie IIHF pre organizovanie podujatia Peter Forsberg, Jan Černý, Jelena Abubakirova a zástupkyňa marketingovej spoločnosti Luciana Krameriová podrobne mapovali podmienky v športových arénach, ale aj hoteloch. Následne mal náš prípravný výbor stretnutie s predstaviteľmi IIHF v Zürichu. Prípravná skupina medzitým odovzdala IIHF technickú dokumentáciu označenú názvom „2019 IIHF WM Slovakia“, obsahujúcu zámer, organizačnú štruktúru, podporu subjektov na úrovni štátu, jednotlivých ministerstiev, územných celkov a hostujúcich miest Košíc a Bratislavy.

Záverečná prezentácia sa odohrala počas májového šampionátu v Prahe. Ako uviedla webová stránka iihfworlds2015.com, bývalý úspešný slovenský reprezentant a celosvetovo uznávaná hokejová i športová osobnosť, akou je nepochybne na Slovensku mimoriadne obľúbený Miroslav Šatan, adresoval kongresu IIHF v Prahe tieto slová: „Atmosféra v roku 2011 bola u nás vzrušujúca a to nielen pre hráčov, ale aj pre fanúšikov z mnohých krajín. Celá naša krajina prežila dva týždne hokejovú horúčku a podarilo sa nám Slovensko dostať do povedomia sveta.“

Maskotom hokejových majstrovstiev sveta v roku 2019 by mal byť opäť osvedčený vlčík Gooly, rovnako ako na MS 2011. Jedinou viditeľnou zmenou oproti šampionátu pred štyroch rokov má byť nový dizajn dresu maskota. Slovenský zväz ľadového hokeja má už vybrať aj logo pre MS 2019. Spomedzi takmer sto dvadsiach zaslaných návrhov vyšiel víťazne grafik Michal Krajčí, jeho dielo už v decembri tohto roku schválila IIHF i zástupca marketingového partnera. Logo nesie základné atribúty šablóny IIHF, ktoré bolo doplnené o mapu SR rozdeľujúcu logo na tri časti v slovenskej trikolóre, doplnenej o hokejku označenú štátnym znakom. Na vizuálnu prezentáciu použijú už vytvorený dizajn ľadovej plochy so štátnym znakom s motom *Slovak Republic, Hockey Republic, play again*.

Na Slovensku sa v ére samostatnosti uskutočnil svetový šampionát dosiaľ jediný raz. V roku 2011 hostili hokejovú elitu Bratislava a Košice. Hlavné mesto SR zažilo atmosféru MS aj predtým v rokoch 1959 a 1992, keď podujatie v rámci Česko-Slovenska spoluorganizovalo spoločne s Prahou.

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Štúrove Slovenskej národnej noviny 1845 – 1848 – kapitoly z histórie (V)

Žiadosti, odvolania i modlitby... za noviny

Prípravil Pavol PARENÍČKA – Foto: archív autora a SNN

Matica slovenská a jej tlačový orgán Slovenské národné noviny sa principiálne hlásia k štúrovským tradíciám. V Roku Ľudovíta Štúra 2015 si nielen kultúrna verejnosť na Slovensku, ale i celá naša spoločnosť s veľkou pietou pripomínajú dvojité výročie jeho narodenia (28. októbra 1815 v Uhrovci), a zároveň uplynú stosedemdesiat rokov od založenia štúrovských Slovenských národných novín (1. augusta 1845 v Bratislave), ako aj dvadsaťpäť rokov od ich znovuoživenia v matičnom prostredí (5. júna 1990). K výročiam týchto troch výrazných medzníkov národnej histórie a dejín žurnalistiky redakcia Slovenských národných novín pripravila sedemdielny seriál článkov nazvaný Štúrove Slovenskej národnej noviny 1845 – 1848 – kapitoly z histórie. Dnes pokračujeme jeho piatou časťou, ktorá približuje revolučné meruôsme roky a úlohu novín v nich.

V jarných mesiacoch revolučného roku 1848 sa slovenské národné hnutie a jeho hlavný tlačový orgán Slovenské národné noviny vyznačovali demokratickým smerovaním a svojim programom v mnohom predstihli inonárodné meruôsme pohyby v mnohonárodnej habsburskej monarchii, nespomínajúc „maďarskú revolúciu“. Jej nová politická reprezentácia sa v zmenených uhorských politických pomeroch vo vzťahu k Slovákovi usilovala všetkými možnými prostriedkami paralyzovať ich vodcu Ľudovíta Štúra a jeho noviny. Z týchto dôvodov sa regulárny vyslanec Štúr od 13. marca 1848 prestal zúčastňovať na zasadnutiach uhorského snemu v Bratislave, kde sa utiahol do redakcie svojich novín vo Fernolayovom dome na Panenskej ulici, vo vtedajšej okrajovej časti mesta nad Dunajom.

■ JOZEFSKÁ NOC

Po vypuknutí revolúcie v Uhorsku sa prvá porada slovenských národovcov uskutočnila 18. a 19. marca 1848 na fare u Jozefa Miloslava Hurbana v Hlbokom, kam Štúr poslal svojich pomocníkov z redakcie Petra Kellnera Hostinského a Bohuša Nosáka Nezabudova. Počas tzv. jozefskej noci sa živo diskutovalo najmä o Štúrovej výzve, v ktorej nabádal na organizovanie táborov ľudu v spojení s petičným hnutím v jednotlivých regiónoch Slovenska. Štúr zamýšľal tieto krajové petície sústreďovať u správcu Tatrina Michala Miloslava Hodžu v Liptovskom Svätom Mikuláši a na tomto všefudovom základe potom skoncipovať celonárodný politický rekurz. Účastníci hlbokkej porady zároveň odporučili, aby Štúr kvôli osobnej bezpečnosti opustil Uhorsko. Štúr tak koncom marca 1848 odišiel do Viedne, ale z jeho iniciatívy sa začal na Slovensku naplňať ním vytýčený revolučný program národných zhromaždení a, samozrejme, v týchto intenciách sa malo pokračovať i vo vydávaní Slovenských národných novín.

■ ODVÁŽNE KOMENTÁRE

Prvú regionálnu petíciu prijali štúrovskí dejatelia u Hodžu v Liptovskom Svätom Mikuláši 27. a 28. marca 1848. Tento dokument vošiel do národnej histórie pod názvom Liptovské žiadosti a hneď získal širokú publicitu, lebo už 4. apríla 1848 ho v plnom znení uverejnili Slovenské národné noviny, pričom ich redaktor Peter Kellner túto udalosť komentoval slovami: „Chcel by som dnes vidieť, kto by slobodu potlačil! Sláva Liptákom! Zákonnou cestou, na základe rovnosti a slobody vydobyli práva slovenčine. Podliak, kto v terajšom čase slobody túto zatracuje! Nekrestan, nečlovek, kto spravodlivé snahy nepodporuje!“

V novinách sa zjavovali aj ďalšie takéto a v podobnom duchu ladené odvážne komentáre, ktorými ako opozičné periodikum začalo kritizovať uhorskú vládu za jej farižestvo, keď odhaľovalo frázovitost hesiel maďarského prevratu. Agitovali za slovenčinu, obhajovali štúrovský kultúrno-politický program,

slav Bórik a Ľudovít Jaroslav Šulek. Uhorský minister vnútra Bertalan Szemere vydal 12. mája 1848 za podpísanie zvolávacieho Ohlasu na pražský Slovanský zjazd zatykač na Ľudovíta Štúra, 22. mája 1848 za národné petičné akcie v Nitrianskej a Liptovskej stolici aj na Jozefa Miloslava Hurbana a 1. júna 1848 posta-

horlili za národnú rovnoprávnosť a toleranciu, vyzývali na organizovanie táborov ľudu a spisovanie petícií.

■ NITRIANSKE ŽIADOSTI

Ďalšie zhromaždenie zvolal 28. apríla 1848 Jozef Miloslav Hurban do Brezovej pod Bradlom, pričom sa na ňom zúčastnili a s prejavmi vystúpili aj redaktori Slovenských národných novín Peter Kellner Hostinský a Móric Samoslav Jurecký.

Agilne sa spolupodieľali aj na tvorbe bodov Žiadostí slovenského národa stolice Nitrianskej, známych ako Nitrianske žiadosti, ktoré už 2. mája 1848 publikovali Slovenské národné noviny, doplnené o reportážne články s tematikou opisu revolučných nálad v Podjavorinskom kraji. V nasledujúcich číslach novín sa zjavovali ďalšie žiadosti s výzvou, aby ich čitatelia doplnili svojimi návrhmi a spoločne s podpismi tieto petície posielali do bratislavskej redakcie. V apríli a začiatkom mája 1848 Slovenské národné noviny zohrali nanajvýš pozitívnu úlohu pri šírení revolučných myšlienok a informovaní slovenskej spoločnosti s národným politickým programom, aktuálne boli zaplnené bohatým spravodajstvom o pohyboch a udalostiach v Uhorsku, habsburskej monarchii i v celej Európe.

■ ZÁKLADNÝ DOKUMENT

V Liptovskom Svätom Mikuláši sa 10. a 11. mája 1848 zrodil základný štátoprávny dokument štúrovskej a modernej slovenskej politiky nazvaný Žiadosti slovenského národa s prvým návrhom autonómie Slovenska v rámci federalizovaného Uhorska. Bolo to v čase, keď sa uhorské ministerstvo vnútra usilovalo revolučnú situáciu na Slovensku riešiť mocenskými prostriedkami – od 5. mája 1848 aj vyhlásením stanného práva. Zo známejších národných dejateľov boli internovaní Janko Kráľ, Ján „Jani“ Alexander Rotarides, Daniel Jaro-

vil mimo zákona Michala Miloslava Hodžu, už 23. mája 1848 uväznili Jozefa Karola Viktorina. Väčšina slovenských národovcov, vrátane redaktorov novín, sa stala predmetom intenzívneho záujmu uhorskej polície a žila v neustálom ohrození s hanlivou nálepkou „vlastizradca“ či „panslávsky buric.“ Samozrejme, že v podmienkach maďarského teroru už Slovenské národné noviny neuvěřnili mikulášske Žiadosti slovenského národa, ktoré v maďarských politických kruhoch vyvolali zdesenie a nacionalisticky motivované hysterické reakcie.

■ OHROZENIE REDAKCIE

Najmladší brat Ľudovíta Štúra Janko v liste datovanom 16. mája 1848 a adresovanom Karlovi Havlíčkovi-Borovskému do Prahy si povzdychol: „Naši správcovia novín nás opustili, dnes už noviny vyjsť nemohli.“ Slovičkom nás mysliteľ Janko Štúr redaktorov Bohuša Nosáka a Mórica Samoslava Jureckého, ako aj svojich štúrovských druhov a pomocníkov pri redakcii Ľudovíta Dohnányho, Jána Kozelnického a Sameula Ormisa.

Správcovia novín Ľudovít Štúr a Peter Kellner Hostinský sa 10. a 11. mája 1848 zúčastnili na koncipovaní a vyhlásení Žiadostí slovenského národa v Liptovskom Svätom Mikuláši, z ktorého prvý musel pod

hrozbou zatknutia za dramatických okolností zutekať z Uhorska. Do Bratislavy a redakcie Slovenských národných novín sa tak Peter Kellner vrátil sám a našiel ju v polovici mája 1848 skutočne prázdnu, až na Janka Štúra. Po Kellnerovom príchode sa však veci dali opäť do poriadku a po krátkom prerušení od 19. mája 1848 začalo periodikum znova pravidelne vychádzať. Už v tento deň noviny publikovali slovenské žiadosti z Brezna, kde boli vyhlásené 10. mája 1848, a v nasledujúcom čísle ďalšie žiadosti prijaté 24. apríla 1848 v Geceli (dnes Oravská Poruba). Ale ani Kellner sa neodvážil uverejniť mikulášske Žiadosti slovenského národa, lebo túto akciu organizovali Štúr, Hurban a Hodža a tí sa stali pre maďarskú stranu personami non grata prvej kategórie.

■ POSLEDNÉ SVEDECTVO

V májových číslach Slovenských národných novín pravidelne vychádzali správy o revolučnej situácii vo Viedni od viedenského spravodajcu, medika, dôstojníka akademickej légie, spisovateľa a publicistu Gustáva Kazimíra Zechentera (pseudonym: Laskomerský). Ostatný „dopis“ bol datovaný 28. mája 1848 a Zechenter ho osobne doniesol ako kuriér do redakcie novín 2. júna 1848 počas cesty z Viedne domov do Banskej Bystrice, pričom sa zastavil v Bratislave. V bratislavskom prístave naňho čakala štúrovská mládež, ktorá návštevníka a spolupracovníka novín odvieďala do redakcie, kde ho privítal Peter Kellner.

Zechenter o horúčkovitej redakčnej atmosfére podal autentické svedectvo: „Tu povaľovali sa celé Tatry papierov, novín a listov a kráčajúc cez ne, museli sme si cestu prebijať ako hentam vo Viedni 26. mája cez barikády.“

Zechenter sa dva dni zdržiaval v Bratislave v spoločnosti Kellnera a ďalších štúrovcov, ale ani slovom sa vo svojich spomienkach nezmiel o tom, že by sa chystala likvidácia novín.

■ ZÁNIK REDAKCIE

Opak bol však pravdou, lebo 11. júna 1848 mal vstúpiť do platnosti nový tlačový zákon v Uhorsku, podľa ktorého bolo potrebné paradoxne navštíviť kauciu za Slovenské národné noviny dvojnásobne – na osem tisíc zlatých, čo ohrozovalo existenciu periodika. Preto sa Janko Štúr odbral do blízkej Modry k najstaršiemu bratovi Karolovi a požiadal ho o zorganizovanie finančnej zbierky na pomoc novinám medzi modranskými mešťanmi, ale táto akcia sa nestrela s úspechom. Ešte v predvečer zákazu vydávania novín 10. júna 1848 urobil Janko Štúr posledný zúfalý pokus a navštívil bratislavského mešťanostu Karola Németha. Požiadal ho, aby noviny povolil vydávať aspoň do konca mesiaca, teda do 30. júna 1848, čo odovodnil uspokojením ich predplatiteľov, ale Németh jeho žiadosť zamietol. A tak 9. júna 1848 vyšlo posledné číslo, resp. zanikli štúrovské Slovenské národné noviny a krátko predtým 6. júna 1848 uzrelo svetlo sveta posledné číslo ich literárnej prílohy Orol tatranský. Labuťou piesňou za novinami bolo tlačené oznámenie o ich zastavení, ktoré 15. júna 1848 vydal Janko Štúr, zároveň vrátenú kauciu štyritisíc zlatých poslal Gašparovi Belopotockému do Liptovského Svätého Mikuláša. Najcennejšiu časť redakčného archívu, napríklad vrátené originálov rukopisov básní Janka Kráľa publikovaných v Orle, si odniesol domov do Veľkej Polomy v Gemeri Peter Kellner, odkiaľ sa dostali po jeho smrti do archívu Matice slovenskej v Turčianskom Svätom Martine.

(Pokračovanie v budúcom čísle)

Maliar Ján Mráz sa pevne zapísal do krajauského kultúrneho svetoobrazu

Umelecká inventúra v rodnom Ružomberku

Ludo POMÍČAL – Foto: autor

Akademický maliar Ján Mráz, výnimočná osobnosť slovenského krajauského sveta, sa v tomto roku dožil významného životného jubilea – osemdesiatky. V sobotu 30. mája 2015 sa predstaví vo svojom rodisku v Ružomberku, kde vo výstavných priestoroch synagogy svojim rodákom aj širšej umeniámilovnej verejnosti predstaví plody svojej výtvarnej tvorby. Projekt jubilejnej prezentácie autora finančne podporil Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

Umelec výborne ovláda aj hru na ľudových nástrojoch.

Na palete mnohorakosti umelcových aktivít, zhmotňujúcich celoživotné úsilie maliara, grafika, monumentalistu a ilustrátora, ale aj myšlienkové poslanstvá, vyznania a emócie publicistu, hudobníka, textára a folkloristu, vyznieva jeho tvorba ako pulzujúci príbeh tvorcu – intelektuála, ktorý sa pevne a nepochybniteľne zapísal do kroniky krajauského kultúr-

neho svetoobrazu. Navyše, v jednom z kľúčových centier Slovákov v Nemecku sa Ján Mráz prejavil aj ako cieľavedomý organizátor a duša krajauského spolkového života.

■ HLOŽNÍKOV ŽIAK

Ján Mráz je ružomberský rodák (narodil sa 17. februára 1935), v Ružomberku navštevoval

ZDŠ a tu chodil aj do gymnázia. V rodnom meste absolvoval štúdium na Vyššej pedagogickej škole (smer výtvarná výchova – slovenský jazyk) a následne postúpil na Vysokú školu výtvarných umení v Bratislave, kde v roku 1963 promoval v skupine študentov grafickej špeciálky profesora Vincenta Hložníka.

Po skončení vysokoškolských štúdií pôsobil až do roku 1968 ako umelec v slobodnom povolání, ale po okupácii našej vlasti vojskami Varšavskej zmluvy sa rozhodol pre život v Spolkovej republike Nemecko: od roku 1968 až dodnes žije a pôsobí v Mníchove. Desiatročia sa prezentuje svojou tvorbou ako jeden z významných a inšpiratívnych krajauských umelcov.

■ PRÍBEH UMELECA

V Bavorsku sa spočiatku presadzoval ako reklamný grafik, neskôr sa venoval ilustrácii detských kníh, najmä pre japonské vydavateľstvá, akým je povedzme GAKKEN, aktívne sa prejavoval aj vo voľnej grafike a venoval sa maľbe. V posledných rokoch je ťažiskom jeho tvorby portrétová maľba.

Svoje práce vystavoval v Mníchove, Hamburgu a Berlíne (Nemecko), v Berne, Lausanne a Zürichu (Švajčiarsko), ďalšie výstavy mal vo Francúzsku, v Taliansku, USA, Kanade a Japonsku. Vystavoval aj na Slovensku – v niekdajšom Dome zahraničných

Slovákov v Bratislave, kde výstavu jeho tvorby otváral vtedajší prezident SR Rudolf Schuster. Vystavoval aj v rodnom Ružomberku v Liptovskom múzeu, v Martine v Matici slovenskej, ako aj v Slovenskom komornom divadle. Ján Mráz ilustroval dve desiatky kníh a namaľoval vyše sto portrétov. Je autorom monumentálnych diel, grafik a pod. (napríklad kaplnky v známom ružomberskom lyžiarskom stredisku Málinô Brdo). Výstavy mal po celom svete, na troch kontinentoch, pričom jeho maľby a grafiky sú roztrúsené tak v súkromných zbierkach, ako aj v rôznych oficiálnych inštitúciách.

Ján Mráz, Jarná kytica, olej.

■ ĎALŠIE AKTIVITY

Ján Mráz sa prejavoval aj ako publicista: písal do Horizontu, prispieval do redakcie Rádia Slobodná Európa v Mníchove, do denníka Neuer Zürcher Zeitung (Zürich) a periodika Abendzeitung (Mníchov). Po roku 1989 oživil novinárske kontakty vo vtedajšom Česko-Slovensku – glosami, poznámkami a postrehmi prispieval do Národnej obrody, Verbumu, Národných novín a Katolíckych novín. Tvorivo najvýraznejšie sa jeho zmysel pre príbehovosť, detail a akurátne bezprostrednú schopnosť slovom zobrazíť videné a najmä prežitú upriamila do memoárovej tvorby. Ján Mráz autorsky v roku 2008 knižne vydal v dvoch dieloch svoje životné príbehové a myšlienkové reflexie s názvom Spomienky ružomberského maliara v edícii Knižnica Rozhľadov po kultúre a umení.

■ UMELECKÁ BILANCIA

Popri maliarskej a literárno-publicistickej tvorbe sa Ján Mráz

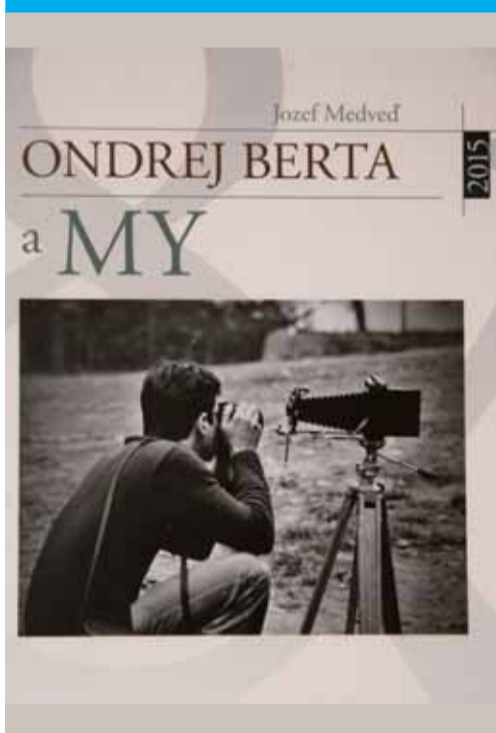
venuje i folkloristike a piesňovej tvorbe. Na vynikajúcej úrovni prezentuje slovenskú ľudovú pieseň, je zručným interpretom hry na viaceré ľudové nástroje – vyniká okrem iného aj v hre na fujaru. Túto svoju záľubu zhmotnil aj do vydania CD nosiča s ľudovou piesňovou tvorbou, ako i vydaním CD nosiča so slovenskými vianočnými koledami.

V kontexte životného a umelckého príbehu Jána Mráza je týchto niekoľko dát a stručných informácií len splnením elementárnej povinnosti pri príležitosti vernisáže výstavy z diela tohto akademického maliara. Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí prostredníctvom svojho predsedu Igora Furdíka želá jubilantovi a tomuto umelcovi s výnimočnou kreatívnou potenciou a tvorivou variabilitou do ďalších dní a rokov pri dobrom zdraví a pohodovej myšli ešte mnoho ambícií, inšpirácií a tvorivých prezentácií tak v ľudskej, ako aj v umelecko-intelektuálnej dimenzii.

Prospešné spolužitie obrazu a slova

Jozef Medved: Ondrej Berta a my, vydal Az print spol. s r. o., Nové Zámky 2014

KNÍHA TÝŽDŇA

Priateľská spolupráca gbelčianskeho autora Jozefa Medveda s fotografom a tlačiariom Ondrejom Bertom z Nových Zámok je dlhodobou tvorivou. V prípade zbierky s názvom Ondrej Berta a my však nejde iba o technickú stránku spolupráce pri tlači básnickej zbierky, ale najmä o prejav uznania Bertovho fotografického svedectva.

Výsledkom je vzájomné prospešné spolužitie obrazu a slova oboch autorov. Presne tak, ako nám ho ponúka sám život, a tak, ako ho vo svojej celoživotnej tvorbe podáva prostredníctvom svojho objektívu Ondrej Berta. U Jozefa Medveda trochu nevšedná orientácia, pretože ho poznáme najmä ako básnika prírody, napriek tomu sebavedome pokračuje doterajšie hranice dôvernej poetickkej krajiny a ocitá sa v medziach bytia človeka, v existencii ľudskej hmoty a energie. Všeobecne významy a symboly nášho jestvovania nadobúdajú konkrétne kontúry a jednoduché a prítazlivé definície, ako modely, s ktorými sme ochotní stotožniť sa. Prostý a prirodzený ľudský prejav šťastia, medziľudských vzťahov a duchovných zážitkov však nebráni hĺbke ich poetického výrazu. Najmä tam, kde sa najviac dotýkajú citového prostredia autora. Predstavy opustených vecí a zmysly z našej dávnej reality navodzujú ten zvláštny stav mysle, ktorému sa hovorí clivota. Akoby už ani na veselosť nezostalo sily. V spleti tejto rozmanitosti ľudského bytia je všadeprítomná zmyselnosť, niekedy natoľko tajomná, že ani samotná myseľ nedokáže o nej viesť monológ, a predsa sa prejavuje navonok ako samozrejímá súčasť ľudskej existencie.

Pestrý výber tém zbierky budí dojem autorovej vyrovnanosti, čitateľa však pokúšajú nevyzvedanými a nezodpovedanými nástojčivými otázkami a konfrontáciami s vlastnými predstavami. A to je najlepší spôsob, ako chápať túto slovnú a obrazovú symbiózu ľudského prežívania.

Margaréta VYŠNÁ

MEDAILÓN

Ak hľadáte na Slovensku obetavých a agilných ľudí, ktorí bytostne cítia naše národné tradície a sú ochotní obetovať svoj čas, um a tvorivosť na ich zachovanie a zveľadenie, tak hľadajte najmä medzi folkloristami. Nenadarmo sa vďaka ich úsiliu zaradzuje naša krajina medzi svetové studnice autentického, kultúrneho dedičstva. Jedným z našich významných folkloristov je aj Mgr. Jozef BURIČ.

Život v znamení folklóru

Jozef Burič absolvoval štúdium kulturológie na Filozofickej fakulte Univerzity Karlovej v Prahe a v Osvetovom ústave v Bratislave absolvoval kurz choreografov. Ako tanečník začínal v košickom FS Východniar a v rokoch 1974 – 1983 bol tanečníkom profesionálneho VUS v Bratislave. Od roku 1977 bol choreografom a v rokoch 1983 – 1992 aj umeleckým vedúcim FS Bezanka v Bratislave, s ktorým naštudoval asi tridsaťpäť choreografií. Od roku 1983 do roku 1990 bol externým choreografom ľudovej skupiny VUS a externe spolupracoval ako choreograf s viacerými folklórnymi súbormi. Neskôr pôsobil ako riaditeľ kabinetu v Národnom osvetovom centre, kde sa venoval riadiacej a odbornomo-metodickej činnosti v oblasti tradičnej ľudovej kultúry. Je autorom celoštátnych prezentačných a vzdelávacích projektov v oblasti scénického folklorizmu a koordinátorom prác na pripravovanej Encyklopédii scénického folklorizmu. Dlhoročne sa venuje práci vo folklórnom hnutí na Slovensku a aktívne sa podieľa na realizácii folklórnych festivalov, pričom v rokoch 2002 – 2006 bol riaditeľom Folklórneho festivalu Východná – vrcholnej prehliadky tradičnej a ľudovej kultúry na Slovensku. Túto funkciu bude zastávať aj na aktuálnom tohtoročnom festivale vo Východnej, čo je rovnako potešujúci fakt ako zistenie, že v týchto dňoch oslávil šesťdesiatku v plnej tvorivej sile. V mene redakcie a všetkých milovníkov folklóru Jozefovi Buričovi blahoželáme!

(mab)

HUMORESKA

Nezadržateľne sa blíži leto a počasie to sem-tam na nás cvične vyskúša s poriadne teplým dňom. A to je čas, keď sa na ulici objavujú občania a najmä mladé občianky s umelehmotnou fľašou niečoho nealkoholického v ruke. Prečítali si jeden z tisíciky neustále sa opakujúcich článkov, v ktorých autori, oháňajú sa lekárskou vedou, vyzývajú širokú verejnosť, aby dodržiavala pitný režim. Raz som jednu žubrienku zaregistroval s podobnou fľaštičkou vo februári, pričom teplo sa pohybovala tesne nad nulou. Pravdepodobne to bola fanatička dodržiavania pitného

režimu, ktorý okrem iného vyhlaďzuje pleť, udržuje štíhlu postavu a zabraňuje chorobám, alebo mala vo fľaštičke slivovičku na zahriatie. Nevie, nedala mi ovoňať. Myslím tým tú tekutinu vo fľaštičke. Čo však viem určite, bezdomovecká kompania pred

pitného režimu nestačí. Zhusta začínam stretávať mládencov a zasa najmä mladé dámy, ktoré si po ulici vykračujú s plastovou šálkou a dierkou vo vrchnáku posrkávajú kavičku. Ide napospol o manažérske, po našom úradnícke typy. Zrejme si zasa

zumentí, po novom „kávopiči“, sa zriekli ranného rituálu varenia kávy v kancelárii a dopriavajú si tento pôžitok cestou do práce. To len dokazuje, že odstránili zbytočné preстоje a myslia to s budovaním kapitalizmu na Slovensku vážne. Ale ja osobne si

minerálky, šálku kávy a nejaký ľahký hryz. Samozrejme, že by tieto pulťky doplnal aj blikajúci maják. To aby občanov zaujatých konzumáciou raňajok, obeda či večere registrovali šoféri pri prechádzaní cez cestu.

Lenže pozor! Bulvár aj takzvané seriózne noviny ešte nepovedali posledné slovo. Už sa po pitnom a kávovom režime začali objavovať správy o zaručene vedeckom spánkovom režime. Pripravme sa na to, že poniektorí jedinci za sebou potiahnu pohodlnú skladaciu posteľ, aby si idúcky z úradu mohli na chvíľu schrupnúť bárs aj na chodníku. Dobrá noc...

Marek DANKO

Začíname zdokonaľovať občerstvovací pitný režim

bratislavským Tescom intenzívne dodržiava pitný režim v každom ročnom období, aj keď, pravda, trochu inovovaný. Tekutiny, ktoré stotočne doplňujú, sú chmeľového či jablčného charakteru a prešli kvasením.

V poslednom čase však zisťujem, že našincom dodržiavanie

voľakde prečítali, aký dôležitý je režim pitia kávy, keďže rôzni apoštoli efektívnej výživy propagujú dávku kofeínu práve medzi ôsmou a deviatou hodinou. Samozrejme, že vznikli rôzne rýchle občerstvenia, mimochodom aj pojazdne, a začali ponúkať službu pouličnej kávy. Kon-

myslím, že ešte máme rezervy. Rôzne bagety a trojuholníky pizze konzumuje na ulici už kadektó. Bolo by našim začať vyrábať a propagovať prenosné pulty, ktoré by ste si zavesili ako ľahaciu harmoniku, odborne akordeón, poprúhmi na brucho. Bolo by tam miesto na fľaštičku

Prostonárodné povesti slovenské – posolstvo nielen pre deti

Pavol Dobšinský, tvorca a človek

Miloš FERKO – Foto: archív

Pravdaže, rozprávkár. No primálo pozornosti sa venuje Dobšinskému ako literárnemu kritikovi či redaktorovi časopisov Slovenské pohľady a Sokol alebo rukopisného periodika Holubica, ktoré vydával a redigoval počas štúdia na levočskom lýceu. Nepovšimnutou ostáva tiež činnosť Dobšinského ako kronikára a v podstate i historika dobových moderných dejín. Nim z väčšej časti napísané a usporiadané Deje Jednoty mládeže slovenskej poskytujú jedinečný prameň na výskum spolkového života štúrovskej mládeže, ale tiež pohľad na každodenný život.

V Dejoch Jednoty mládeže slovenskej sa nadýchame atmosféry divadelných predstavení, usporadúvaných študentmi. Prečítame si, že chudobnejší študenti žili z jedného teplého jedla denne. Obed poskytovalo lýceum zadarmo, biednejší si krajčeky chleba k polievke odkladali na večer a na ráno. Kronikár opisuje potýčky s Maďarmi, šermiarske exhibície Ľudovíta Reussa za hradbami Levoče, „tajomný“ záchvat Ľudovíta Kubáňiho počas cesty domov. Chorý sa dožadoval, aby mu uľahčili tým, že mu strčia hlinu do úst. Letmo spomína prípady spolužiakov, ktorí po vyššie zmienenej „výkrmnej kúre“ počas školského roka cestou domov na prázdny (chudobnejší pešo lebo zdarma) jednoducho nevládali – a nedošli...

■ ČRIEPKY OSUDOV

Dobšinský v texte rekonštruje čriepky osudov. Napríklad temperamentného, alkoholu nadmieru oddaného spolužiaka Eugena Vrahobora Špárnisa. Účastník revolúcie rokov 1848 – 1849 sa v roku 1851 mihol v okolí Viedne – potom akoby sa pod zem prepadol...

Apropo, trúnok. Kronikár píše aj o Spolkoch miernosti. Zákaz požívania alkoholických nápojov zakladatelia obmedzili na čas mimo sviatkov, pretože inak by starší členovia (t. j. sedemnástroční mladíci) „neboli vydržali“. Zákaz sa, samozrejme, netýkal piva ani fajčenia. Vzrušenú atmosféru jari 1848 reprezentuje pochod študentov prevažne nemeckojazyčnou obcou Švedlár, v ktorej mladíci podnietení duchom národa víťazoslávne rozbiľajú dedičanom Nemčúrom okná.

Dobšinským skompletizované Deje Jednoty mládeže slovenskej poskytujú nielen faktograficky nasýtené, ale i zaujímavé, vzrušujúce čítanie. Zoznam strieda záznam, nasleduje voľné prerozprávanie, citácia beletristického diela, historika. Škoda, že autor ne našiel dostatok odvahy, inšpirácie a talentu na zjednotenie a pretavenie materiálu do ústrojnejšieho tvaru. Mohol to byť skvelý román. Na ten zrejme z hľadiska objektívnych podmienok vývoja v štúrovskej slovenčine úplne novom jazyku ešte nedozrel čas. Faksimilné vydanie Dejov Jednoty mládeže slovenskej vyšlo vďaka bádateľskému zánieteniu Pavla Vongreja v Matici slovenskej v roku 1972.

■ ZO ŽIVOTOPISU

Narodil sa 16. marca 1828, zomrel 22. októbra 1885. Ako ne jeden zo štúrovcov i Dobšinský pochádzal z Gemera. Rozhodujúci vplyv na jeho formovanie ako tvorivej osobnosti malo štúdium na lýceu v Levoči (1840 – 1848). Táto škola sa po odchode prívržencov Ľudovíta Štúra z Bratislavy na protest voči odstráneniu obľúbenej osobnosti z postu profesora od roku 1844 stala centrom hnutia slovenských študentov, podchytených vďaka aktivitám Jána Francisciho v organizácii nazvanej Jednota mládeže slovenskej (pozri vyššie). Najaktívnejšiu zložku združenia s celoslovenskou pôsobnosťou (pobočky fungovali pri evanjelických lýceách v Bratislave, Kežmarku, Levoči, Banskej Štiavnici a evanjelickom kolégiu v Prešove) tvorili od polovice štyridsiatych rokov Levočania. Práve v levočskej Jednote sa Dobšinský zoznámil s celoživotnými priateľmi Jánom Bottom, Jánom Čajakom i Ľudovítom Kubáňim. Vážil si ich ľudsky i z literárneho hľadiska. Ako editor usporiadal a skompletizoval často ťažko čitateľné verše už viackrát spomenutého Janka Čajaka (zomrel v roku 1867), práce Ľudovíta Kubáňiho, pričom dopísal jeho novelu Suplikant i niekoľko diel z pozostalosti Jána Bottu.

Najznámejší zberateľ slovenských povestí a rozprávok Pavol DOBŠINSKÝ.

Profesionálne redaktorské pôsobenie Pavla Dobšinského tvorí z hľadiska dĺžky nie príliš dlhé úseky, dôležité je však kvalitatívne a v kontexte slovenskej literatúry i vývinovo poskytnutím podnetov, oživením impulzov.

■ SLOVENSKÉ POHĽADY...

V redakcii Slovenských pohľadov sa v roku 1852 Dobšinský ledva ohrial, lebo časopis v auguste v roku 1852 prestáva vychádzať. V rámci opatrení Bachovho absolutizmu totiž nadobúda platnosť tlačový zákon, podľa ktorého hlavný, zodpovedný redaktor musel bývať v meste, v ktorom časopis vychádzal. Periodikum vychádzalo v Trnave, Hurban pôsobil a žil s rodinou v Hlbokom. Navyše bolo potrebné zložiť kauciu dvetisícpäťsto zlatých. Na tie časy obrovská suma. A tak Dobšinský odišiel do Brezna, kde pôsobil ako kaplán u Jána Chalupku.

Po páde Bachovho režimu v atmosfére čiastočného uvoľnenia sa Dobšinský pokúša „naštartovať“ periodikum tentoraz ako hlavný iniciátor. Od mája 1860 v Banskej Štiavnici a pod názvom Sokol. Usiloval sa nadviazať na tradície Orla tatránskeho. Periodikum malo osem strán, vychádzalo trikrát mesačne. Redaktorom bol iba Dobšinský, časopisu sa venoval vo voľnom čase popri vyučovaní na banskoštiavnickom lýceu. Jadro prispievateľov tvorili Dobšinského bývalí spolužiaci z Levoče – Ján Botto, Janko Čajak, z prozaikov Ľudovít Kubáňi, Mikuláš Štefan Feriencič. V Sokole sa objavili prvé humoresky Gustáva Kazimira Zechentera Laskomerského, ktoré spoločne s poviedkami Kubáňiho smerovali k „neromantickej“ hutnosti. Ako vieme, práve títo tvorcovia sa stali inšpirátormi snáh nasledujúcej literárnej generácie.

Napriek úsiliu sa Dobšinskému nepodarilo preraziť uzavretý, príliš úzky okruh prispievateľov – a, žiaľ, ani predplatiteľov. Časopis zanikol z finančných príčin v septembri v roku 1861. Dobšinský odišiel do Drienčan, kde až do konca života pôsobil ako evanjelický duchovný. Po predčasnej smrti spolužiaka Janka Čajaka v roku 1867 sa oženil s vdovou po ňom, rodenou Medveckou, sestrou Terézie Vansovej. Vo vtedajšom naozaj patriarchálnom svete tým ženu zachránil od živorenia a poskytol patričnú výchovu i materiálne zabezpečenie priateľovmu pohrobkovi, synovi Jánovi, významnému predstaviteľovi prózy slovenského realizmu a jednej z najdôležitejších osobností literatúry dolnozemskej Slovákov.

Vytvorenú značku a názov Sokol po Dobšinskom medzitým prevzal Viliam Pauliny-Tóth, ktorý sa však rozhodol zmeniť koncepciu natoľko razantne, že začal časopis vydávať opäť od prvého ročníka v inom formáte, s väčším rozsahom a ilustráciami. Napriek neúspechu Dobšinský vytvoril Pauliny-Tóthovi odrazový mostík. Sústredil, v miere možnosti a schopnosti, aspoň časť prispievateľov, ktorí po zániku Slovenských pohľadov v roku 1852 stratili vzájomné kontakty a možnosť publikovať.

■ POVESTI A ROZPRÁVKY

Aj keď Dobšinský pri koncipovaní viackrát spomenutých Dejov Jednoty mládeže slovenskej zotrval iba v pozícii zaznamenávateľa (komentátora) či kronikára, nedocenený a nedocenený zostáva ako originálny tvorca prozaik beletrista. Tvorivý vklad a výkon Dobšinského pri rozprávkach je porovnateľný so zmenami a s úpravami autorov ľudových balád, ktoré povedzme Janko Matúška alebo Bohuš Nosák-Nezabudov a iní vydávali pod vlastným menom.

Zberu folklórneho materiálu sa Dobšinský, podnietený Jánom Franciscim, venoval cielene už od čias lyceálnych štúdií. Intenzitu mohlo azda umocniť aj poznanie, že ako básnik zaostáva za Bottom, kým v tvorbe próz sa schopnosťou postrehu a skĺbenia zápletky nevyrovná Ľudovítovi Kubáňimu. Zmienené okolnosti spôsobili, že Dobšinský sa vlastnej tvorbe venoval minimálne. Zostalo po ňom niekoľko príležitostných básní, ktorými ako redaktor vyplňal pri nedostatku materiálu prázdne miesta študentských časopisov Život, Holubica, Sokol či Považja a zopár veršovaných ľudových povestí (Zlatý luh, Nedobytná Hradková, Slovenskí valasi a. i.). Uroveň ponajviac ak prostredná. No ním podané rozprávky prežili.

Nie, nepracoval sám. A nebol ani prvý. Nadviazal na vydanie Slovenských povestí Jána Francisciho v Levoči v roku 1845, ktoré pre sedemnástročného mladíka boli stimulom, impulzom i vzorom. Súbor rozprávok, ktorý vyšiel v rokoch 1856 – 1861 pod názvom Slovenské povesti zostavil a vydal v spolupráci s Augustom Horislavom Škultétym. Využil materiály mnohých ochotných zapsačov (o. i. aj text rozprávky o Jankovi Hraškovi, zachytený Jánom Kalinčikom v Liptovskom Svätom Jáne, kde spisovateľ otec od roku 1831 pôsobil ako evanjelický duchovný) či zdroje rodiny Reussovcov v Revúcej (ruko-

pisný Codex revúcky Samuela Reussa, zápisy jeho synov Gustáva a najmä Ľudovíta, ktorý bol istý čas tiež jeho spolužiakom v Levoči). Pri výbere sa editori sústreďovali najmä na rozprávky s fantastickými motívmi, ktoré považovali za pramene a zdroje slovenskej (slovanskej) mytológie, ale i veštebné posolstvá budúcnosti. Pretože príbehy o tom istom hrdinovi i udalosti sa často líšili v detailoch, zostavovatelia kombináciou tvorili tzv. optimálny variant. Navyše sa usilovali zjednocovať štýl zápisov (v dobovej terminológii sa im hovorilo „podania“) a etické vyznenie. Preto ako rušivé momenty vyhadzovali nadmerne drastické scény, záporné vyústenia, príliš drsné príbehy do knihy radšej vôbec nevybrali. Pre tieto zásahy ťažko, ak vôbec, vieme zrekonštruovať pôvodnú podobu (už aj len preto, že, ako som už uviedol, nebola jedna). Niekoľko ešte nespracovaných záznamov krátkych povier vývoja Dobšinský práve v už zmienenej Dejoch Jednoty mládeže slovenskej.

■ JANKO HRAŠKO A INÍ

Pravdaže, miera zmien závisela od kvality prineseného textu, a tiež od toho, kto ho zaznamenal. Príbeh o Jankovi Hraškovi uverejnil Pavol Dobšinský v roku 1880 v druhom súbore rozprávok v podobe dodanej zapisovateľom. Z úcty ku Kalinčikovi, zosnulému v roku 1871, no tiež k dielu. Pomerne dlhá rozprávka si zachováva spád, zároveň však vidno, že rozprávač alebo zaznamenávateľ uprednostnil úplnosť pred celistvosťou, zaokrúhlenosťou dojmu. Dej je „nadržaný“, plynulo prechádza od variantu k variantu, nájdeme v ňom viaceré miesta, kde by sa dal (redakčnou úpravou) prerušiť alebo ukončiť – tak ako to Dobšinský robil pri iných rozprávkach. Túto Dobšinský prináša v trocha menej uhladenej podobe (vrátane smrti hrdinu uprostred a viac-menej nevelmi vysvetlené zmŕtvychvstanie, prsto sa pokračuje ďalej, akoby sa nechumelilo), s vysvetľujúcou poznámkou – podáva Ján Kalinčik z Litovského Svätého Jána. Z rozsahových dôvodov a tiež v snahe o ukončenosť býva v novších vydaniach príbeh publikovaný v značne skrátenej verzii, približujúcej iba putovanie chlapčeka za otcom na pole s haluškami. Boj so zbojníkmi a iné vzrušujúce scény bývajú vynechávané.

■ STARŠIE HALUŠKY...

Mimochodom, všimnite si, Dobšinský od Kalinčika dôsledne prevzal realie – halušky nie sú bryndzové, ale makové. Najväčší žijúci slovenský odborník na ľudové rozprávky a tvorbu Pavla Dobšinského profesor Ondrej Sliacky pre tento detail kontaktoval odborníka na etnografiu profesora Jána Podoláka, od ktorého sa dozvedel, že bryndzu, dnešný symbol slovenskosti, naši predkovia začali jedávať až v časech valaskej kolonizácie, zhruba v päťnástom storočí, rozprávka teda bude mať asi staršie korene (podrobnejšie si o tom môžete prečítať v treťom čísle časopisu Slniečko z novembra 2011 na str. 8).

Vráťme sa však k samotnej rozprávke. Ak sa zamyslíme nad dejom, zistíme, že mak v haluškách tvorí pre príbeh dôležitý komponent. Hraško teda nesie otcovi obed. Spadne do brázd, halušky sa vysypú, polievka sa vyleje, drobček sa v tekutine takmer utopí, zachráni sa pridržaním o vidličku, z brázd sa vyšplhá po schodíkoch z halušiek, ktoré pozberá, a dorazí k otcovi. Ďalej si zacitujeme: „Potom začal otec jesť halušky. No čo si raz vložil lyžicu do úst, zakaždým mu pod zubami čosi zachrapštil. Nuž sa pýta, čo sú to za halušky. Chytrý Janko mu skočí do reči:

„A veru to mať zle mak utĺkli, preto sú také! Ale otec spozoroval synovo cigánstvo, pretože zarezal na haluškách zem a piesok.“

Otec si teda spočiatku nevšimne nič. Lebo na prvý pohľad nič nevidí. Rušivým momentom je najprv zvuk – až potom zrakový vnem. Z jednoduchého dôvodu – mak na haluškách splýva s hručkami zeme. Na pozadí bielej bryndze by sa však špina začala vynímať okamžite a bolo by po finte... Takže preto mak!

Keďže sa August Horislav Škultéty v rokoch 1862 – 1874 ako profesor prvého slovenského gymnázia v Revúcej naplno oddal pedagogickej činnosti, v zhromažďovaní a príprave ďalších textov pokračoval Dobšinský sám. V rokoch 1880 – 1883 vydal v ôsmich zväzkoch deväťdesiat rozprávok pod názvom Prostonárodné slovenské povesti. Do tohto vydania zahrnul viac príbehov so zreteľne reálnejšími kontúrami, mnohé majú etnografickú hodnotu. Viaceré humorné príbehy so zmyslom pre detail mali pravdepodobne vplyv na ranú tvorbu Martina Kukučina a iných tvorcov/tvorčyň slovenského literárneho realizmu.

■ REFLEXIA O FOLKLÓRE

Praktik, zberateľ a upravovateľ textov bol i teoretikom. Kniha Úvahy o slovenských povestiach (1872) patrí k najvýznamnejším reflexiám o folklóre a ľudovej slovesnosti na Slovensku v deväťnástom storočí.

Ako som už spomenul, zdržanlivosť vo vlastnej tvorbe bola pravdepodobne dôsledkom vysokej miery Dobšinského autocenzúry. Rozhľadený a vnímavý, citlivý voči slovu stal sa v rámci štúrovskej generácie jedným z najsústavnejších prekladateľov. Časopisecky vyšli jeho preklady diel Georga Gordona Byrona Mazeppa, Alphonsa Lamartina a Adama Mickiewicza. V rukopisnej pozostalosti sa našli preklady viacerých Shakespeareových drám, Ossianových spevov Macphersona, básne Michaila Jurievica Lermontova, úryvky z textov Jeana Jacqua Rousseaua či talianskeho renesančného básnika Torquata Tassa. Rozhľad vskutku nevšedný, bohatý priam rozprávkovo.

Zazvonil zvonec, končí sa rozprávka.

A stále sa začína. Dodnes najčítanejšie a najčastejšie vydávané diela slovenskej literatúry inšpirovali a inšpirujú nielen desiatky spisovateľov (spomeňme napríklad verše Knihy rozprávok Milana Rúfusa), ale i maliarov.

Dielo by však nemalo úplne zakryť tvorcu.

Pripomínajme si.

Farby rozprávky

Horúčava. Asfalt sa topí v átriu. Stojíme v radoch. Košeľe sa potia, šatky škrtia hrdlo. Ešte príhovor, blá, blá, blá...

Nepočúvajú ani lastovičky na rímsach. Rozchádzame sa do tried, nasleduje rozdávanie vysvedčení, aj chvíľa napätia môže byť. Niektorí dostaneme aj knihu. S tromi ružami na obálke a so starcom. Obklopeným inými kvetmi. Ktoré boli tam všade, aj akoby vonku z knihy. Farebnosť prenikala svet odrazu natoľko, že nebolo miesta na to, aby si človek pamätal detaily, takže sa možno mýlim v podstatných maličkosťiach – ale úžas z obrazu obálky rozhodne utkvel.

Trojruža Pavla Dobšinského a Ľudovíta Fullu.

Zazvonil zvonec, leto sa začína. (mf)

Po siedmy raz vystúpili na vrchol Piliša

Text a foto: Ján ŠTEUČEK

Základná organizácia Jednoty dôchodcov na Slovensku v Sučanoch, súbor Sučianka sa v minulých dňoch vybrali na zájazd do strediska pilišských Slovákov v Mlynkoch, kde tamojšia samospráva v spolupráci so Združením a regionálnym kultúrnym strediskom pilišských Slovákov usporiadala výstup na vrchol Piliša, tradičnú pešiu túru Pilišanov, na ktorú sme sa spoločne vybrali a v duchu hesla Spoločnými chodníkmi v znamení prehlbovania priateľstva.

Účastníci zájazdu najprv navštívili Ostrihom, Štúrovo, Patince, absolvovali plavbu po Dunaji, prezreli si Komárno i Hvezdáreň v Hurbanove. Hlavným bodom ich dvojdňového víkendového programu bol však výstup na vrchol Piliša. V nedeľu ráno sa v Mlynkoch zúčastnili na bohoslužbe a potom nakrátko navštívili Slovenský dom. Predpoludním sa zišli s domácimi aj inými turistami na Santove pri kaštieli Orosdy, odkiaľ

sa po krátkom kultúrnom programe pohli na 756 metrov vysoký vrchol Piliša, kde sa napoludnie občerstvili na vlastnoručne pripravenom pikniku. Chvilke oddychu pri ohni využili nielen na opekanie slaniny, ale aj na vzájomné rozhovory o živote, ktoré nás ešte viac zblížili.

Predkovia pilišských Slovákov dlhé stáročia žili v osadách pod vrchom Piliš, ktorý sa pôvodne nazýval Pleš, nie ako by sa na prvé poču-

tie zdalo, že je odvodené od slova piliť. Vrch je najvýraznejším symbolom tu žijúcich Slovákov. Určujúcim prvkom ich živobytia bolo drevo, ktoré nachádzali v pilišských horách. Namáhavú prácu neraz na krátky čas prerušili oddychom práve na vrchole Piliša.

Účastníci poznávacieho pobytu vzdali poctu pilišskym predkom zo Slovenska. Zažili súdržnosť a veria, že prispeli k zomknutiu síl ľudí dob-

Účastníci výstupu na Santove pred túrou na Piliš.

rej vôle. V poradi už siedma spoločná pešia túra na vrchol Piliša opäť poskytla vhodnú príležitosť na

prehlbovanie priateľstva medzi jej účastníkmi a zároveň i medzi našimi národmi a národnosťami.

Nevšedný farebný Sen z Dolnej zeme

Kysucké kultúrne stredisko v Čadci v spolupráci s Umeleckým a informačným centrom – Galériou Pod Orlojom Stará Bystrica a Domom Matice slovenskej v Žiline, usporiadali počas apríla zaujímavú výstavu inšitných maliarov zo Srbska, mamy a dcéry – Marije Hlavati Krišan a Marije Hlavati Pavelka pod názvom Sen z Dolnej zeme. Výstava je inštalovaná v priestoroch Galérie Pod Orlojom v Starej Bystrici.

Kovačická maliarka Marija Hlavati počas vernisáže svojich prác.

Marija Hlavati Krišan je mladá srbská maliarka pochádzajúca z dedinky Kovačica. Rada maľuje snové krajinky v rôznych ročných obdobiach, slnečnice a tekvice a obrazy inšpirované vlastným životom. Jej symbolikou je žltá farba a obľúbeným motívom strom s dvoma rôznofarebnými kmeňmi a korunami, ktorý symbolizuje začiatok a koniec. Zaujímavé je, že k maľovaniu v zrelom veku priviedla

aj svoju mamu Mariju Hlavati. Vernisáž slávnostným príhovorom otvorila riaditeľka KKS v Čadci Silvia Petreková. Na otvorení sa zúčastnila autorka, Marija Hlavati Krišan, ktorá ocenila výnimočné priestory Galérie Pod Orlojom a poďakovala za možnosť predstaviť jej diela miestnym i zahraničným návštevníkom obce Stará Bystrica. Hostom vernisáže sa prihovorila riaditeľka Domu Matice slovenskej v Žiline Katarína Kalánková. Odborná pracovníčka Galérie Pod Orlojom Veronika Prídavková vyzdvihla význam týchto priestorov, ktoré od založenia Galérie v roku 2009 navštívilo viac ako dvestotisíc návštevníkov.

(ks)

Pre príslovečnú skromnosť nezabúdajme na našu slávnú históriu

Oslava pltníctva v Pešti

Odhalením pamätnej tabule slovenským spoluzakladateľom budapeštianskej mestskej časti Angyalföld na Pltníckej ulici (Tuťaj utca) sa v minulých dňoch začala Oslava pltníctva, ktorú zorganizovala Slovenská samospráva XIII. obvodu Budapešti. Na toto miesto sa v 19. storočí prisťahovali Slováci, ktorí sa významnou mierou podieľali na založení Angyalföldu.

Významnú rolu slovenských prisťahovalcov potvrdil aj maďarský historik Péter Róbert. Oslavami si Slováci pripomenuli, že z vtedajšieho Horného Uhorska sa ich predkovia sťahovali aj do Buda-

pešti, pričom sa plavili po Dunaji na pltiach.

„My Slováci sme národ skromný a veľmi málo pamätáme na svoju minulosť,“ povedal pri tejto príležitosti predseda Matice slovenskej Marián Tkáč. „Myslím, verím a dúfam, že je tu čas, keď budeme na seba smerom dozadu a smerom dopredu hľadieť len v dobrom a priateľskom ovzduší. Vždy v histórii sú aj stránky temné, nie pekné. Ale medzi Slovákami a Maďarmi v podstate nikdy veľká vojna nebola,“ dodal M. Tkáč. Predseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Igor Furdík zas zdôraznil, že minulosť i prítomnosť Slovákov je natrvalo zasadená do „mimoriadne

životodarného teritória, ktorému dominuje Dunaj“. O spôsobe splavovania dreva, o dĺžke plavby a stavania plti hovoril zo spomenienok svojho starého otca pokračovateľ v pltníckej tradícii Daniel Kuboš.

Vyvrcholením osláv bolo postavenie plte v originálnej veľkosti na Debrecínskom námestí. Plť budapeštianskym Slovákom darovala oravská obec Nižná. Krst plte v Budapešti spestril vystúpením folklórny súbor Oravan Senior. Na záver osláv pripravili organizátori medzinárodné vedecké sympóziu spojené s výstavou Slovenskí pltníci v Peši.

(red)

Konzervatórium v Košiciach pomenovali po hereckej legende Jozef Adamovič zostáva medzi nami

V Konzervatóriu na Exnárovej ulici v Košiciach sa v rámci Dní mesta Košice 6. mája 2015 uskutočnil slávnostný akt pomenovania tejto umeleckej školy po slovenskej hereckej legende, skvelom režisérovi a zapálenom pedagógovi, ale najmä hrdom matičiarovi prof. Jozefovi ADAMOVIČOVI, ktorý odišiel do hereckého neba 2. augusta 2013.

Jozef Adamovič deväť rokov pôsobil na tomto známom konzervatóriu, kde vychoval desiatky nadaných študentov herectva, ktoré sa rozhodli svojho pedagóga nasledovať vo svojich profesionálnych životoch. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR vyhovel žiadosti školy a prepožičalo jej čestný titul Konzervatórium Jozefa Adamoviča. Tento krok školy podporila aj jeho manželka, slovenská herecká osobnosť prof. Božidara Turzonovová. Školu premenujú od nového školského roka 1. septembra 2015.

Na slávnostnom koncerte pri príležitosti udelenia titulu nechýbali osobnosti z Košického samosprávneho kraja a mesta Košice, prítomní boli tiež manželka neobohého umelca a jeho rodinní príslušníci.

Ako pre bývalého riaditeľa Domu MS v Košiciach boli pre mňa nezapomenuteľné chvíle, keď J. Adamovič so svojimi študentmi herectva prichádzal na slávne Matičné dni, kde prebiehali kvízy o histórii MS a následne v prestávkach súťaží vystupovali jeho študenti so svojimi divadelnými scénkami. Na dedinách, ale aj v košických školách sa na neho tešili plné kultúrne domy i preplnené telocvične na základných školách. Po osem rokov bol predsedom poroty na krajskom matičnom festivale amatérskych divadiel ZŠ Košického kraja Divadelné Košice. Od 9. ročníka aj tento festival nesie jeho meno – Divadelné Košice Jozefa Adamoviča a Jula Zborovjana. Boli to pekné časy, ktoré viac ráz spomínam aj v televízii.

J. Adamovič v čase pedagogického pôsobenia.

Na návrh výboru MO MS v Košiciach-Myslave mu predseda MS Ing. Marián Tkáč udelil Zlatú medailu MS aj s Pamätným listom MS in memoriam. Tieto vysoké matičné vyznamenania si na ústredí MS v Bratislave z rúk predsedu MS osobne prevzala manželka tejto hereckej legendy prof. Božidara Turzonovová.

František MRVA

Kreatívne kvarteto umelcov

V žilinskom Dome Matice slovenskej na Hollého ulici počas mája vystavovali svoje práce tri výtvarníčky – Magdaléna Babíková, Vilma Pilarčíková, Zuzana Churová a sochár Ronald Doboš. Jednotlivých autorov a ich tvorivé metódy predstavil na vernisáži 4. mája kurátor Andrej Mazúr. M. Babíková najčastejšie siaha po tuši a temperových farbách, V. Pilarčíková obľubuje olejomalbu, pričom používa špachtľu, Z. Churovej je blízky suchý pastel, ale aj temperové farby a s obľubou maľuje na hodváb. R. Doboš sa venuje voľnej sochárskej tvorbe a reštaurovaniu. Ako sa zhodovali návštevníci výstavy, ktorá trvala do 15. mája obrazy všetkých troch výtvarníčok boli pôsobivé a so sochami Ronalda Doboša dotvárali príjemný umelecký zážitok.

(zch)

Vystavujúci umelci s kurátorom výstavy.

V Mestskom divadle v Žiline sa 11. mája uskutočnilo slávnostné kultúrne podujatie pri príležitosti Dňa matiek s názvom Otvorme srdcia matkám, ktoré otvoril zástupca primátora mesta Ing. Patrik Groma. Spoluorganizátormi tejto každoročne pripravovanej akcie sú popri Únii žien Slovenska a vedení mesta Mestské divadlo Žilina, Dom Matice slovenskej a Spolok slovenských žien Živena.

Žilinská slávnosť ku Dňu matiek

Otvorili srdcia slovám vďaky

Podujatie je holdom všetkým matkám, ktorých milota a starostlivosť je príslovečná a v rôznych formách vyjadrená aj v umení. Je vyjadrením vďaky matkám, oddaným, starostlivým, láskavým a milujúcim.

Aj tento rok bolo podujatie plné pekných citov, nefalšovanej láskavosti a vyžarovalo atmosféru úprimnej vďaky. Sprewádzal ho bohatý kultúrny program, pričom vystúpenia účinkujúcich nenechali ani jednu prítomnú matku v preplnenej sále Mestského divadla bez dojatia a silného emocionálneho zážitku. V programe vystúpili Centrum voľného času Žilina – žilinské mažoretky Diana, Tanečné divadlo Diana, Spektrum – tanečný klub, Detský folklórny súbor Stavbárik, Denisa Mintálová – spev a gitara, terchovský detský spevokol a komorný orchester Academia musica.

Veľmi dojímavým momentom bolo udelenie pôct ženám s neľahkým osudom, ktoré svojou nekonečnou láskou a trpezlivosťou sú nielen milujúcimi a oddanými matkami, ale aj skvelými oporami a radcami niekoľkých detí a vnúčat. Medzi ocenenými matkami boli tentoraz Katarína Harčeková, Katarína Straňanková, Anna Procházková, Helena Gawelová, Helena Balátová, Miroslava Galandová, Janka Jančová.

Všetkým prítomným, účinkujúcim, organizátorovi podujatia Únii žien Slovenska a a spoluorganizátorom a v neposlednom rade pani Olge Baránkovej, ktorá podujatie moderovala a sprevádzala krásnym slovným glosovaním, dotvárajúcim ťažko opísateľnú atmosféru slávnosti, patrí obrovská vďaka.

Katarína KALNKOVÁ, riaditeľka D MS Žilina

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

**Garáže
na Hrad
nepatria!**

Bratislavský hrad je symbolom nášho hlavného mesta a reprezentuje Slovensko na 50-, 20- a 10-centových eurominiaciach. A práve tu sa počas archeologických vykopávkov našli jedinečné pamiatky z keltských dôb. Dvetisíc rokov staré múry, fragmenty zdobenej dlážky, interierová omietka. Výskum odkryl aj vzácne zlaté a strieborné keltské a rímske mince z rokov pred narodením Krista. Veľa či málo na to, aby sme sa tým pýšili? Aby sme to ukazovali sebe i svetu?

My (kto je to „my“?) však na týchto vzácných miestach ideme urobiť neveriteľnú vec, najhoršiu z možných alternatív: budujeme tam podzemné garáže! Už dávnejšie som sa na podnet prof. F. Milučého osobne obrátil v tej veci na predchádzajúceho predsedu Národnej rady SR so žiadosťou prehodnotiť zámer. Od jeho poradcu mi prišiel list, že veci už bežia, že všetko odsúhlasili príslušné komisie.

Preto mi naozaj odľahlo, že nový predseda parlamentu zmenil pohľad na vec. Zrejme pochopil, že ak by sa v areáli Hradu vybudovali garáže, bola by to nielen celosvetová rarita, ale najmä veľká hanba.

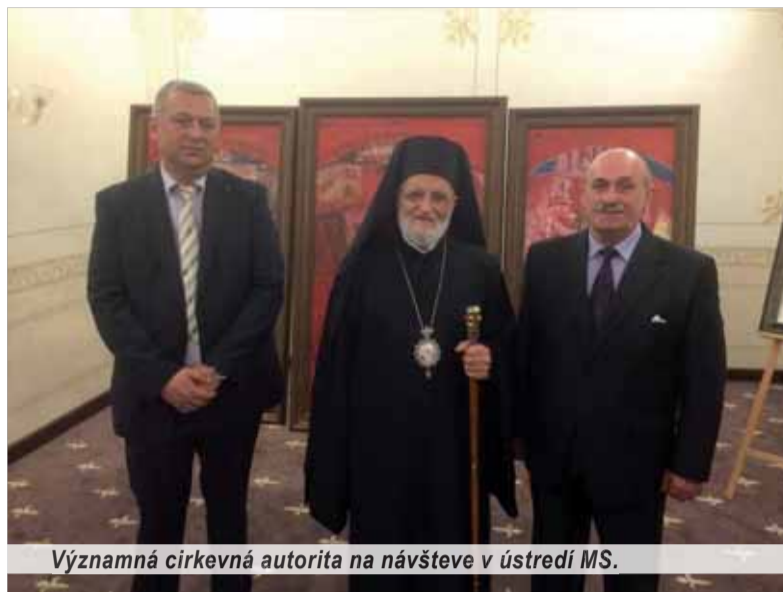
Nie, Matica slovenská tu nie je na to, aby rozhodovala o tom, čo bude s Bratislavským hradom. Napokon nepodarilo sa nám umiestniť na ňom a vôbec v Bratislave súsošie solúnskych bratov. Ak však ide o vec takej hodnoty, akou sú hmotné artefakty svedčiacie o vyspelosti našich predkov, nemôžeme mlčať. Vyzývame všetkých kompetentných, architektov, archeológov, osobitne však naše ministerstvo kultúry, aby urobili kroky na vyhlásenie dvetisíc rokov starých stavieb za národnú kultúrnu pamiatku. Podporujeme požiadavku zastaviť stavbu a urobiť výskum na hradnom vrchu. Zaradíme sa do rodiny civilizovaných národov Európy a neničme vlastné pamiatky tak, ako to robí Islamský štát na Blízkom východe!

Možno zaväzi, ak svoje jednoznačné stanoviská za garáže na Hrade prehodnotia všetci ich zástancovia, aj známy ochranca pamiatok Štefan H. Ak pochopia, že Slováci tu žili aj pred Máriou Teréziou, dokonca už v časoch kráľa Svätopluka. Ktorý na Bratislavskom hrade napriek ich nevôli je. Že Bratislava a aj Slovensko pomôže, ak sa svet dozvie, že v dávnych časoch Rimana Cézara, teda ešte pred Kristom, vládli z Bratislavského hradu Kelti. Jedni z našich predkov.

Významná návšteva cirkevného predstaviteľa z Damasku Patriarcha Gregorios III. požehnal Matici

V rámci svojej návštevy Slovenska prijal Gregorios III., patriarcha gréckokatolíckej melchickej cirkvi z Damasku, zástupcov Odboru slovenskej vzájomnosti Matice slovenskej, ktorí mu odovzdali dar – triptych Genesis MMM. Zároveň ho informovali o založení Nového národného pokladu Slovenska, ktorý má tvoriť základinu pre potreby plnenia posolania a programu Matice slovenskej. Jeho Blaženosť vyslovil v prítomnosti rytierov Veľkej rady Rádu sv. Lazara slová úcty a rešpektu k najstaršej národnej kultúrnej inštitúcii Slovákov. Požehnal úmyslu spájať plávajúcimi galériami na vodných cestách východoeurópske a západoeurópske aquatóriá.

Text a foto: Peter SOLEJ

Významná cirkevná autorita na návšteve v ústredí MS.

Vo Valči sa zišli heligonkári z rôznych kútov Slovenska Vydarené folklórne stretnutie v Turci

Katarína KULICHOVÁ

V minulých dňoch už po tretí raz prilákali krásne tóny heligónok milovníkov folklóru do Valče v Turci a rozspievali plnú sálu tamojšieho kultúrneho domu na priťažlivom folklórnom podujatí. Účinkujúci z rôznych kútov Slovenska aj tento rok prijali pozvanie Miestneho odboru Matice slovenskej, ktorý v spolupráci s Turčianskym kultúrnym strediskom v Martine sa opäť zaslúžil o to, aby naplno vyznel duch krásnych piesní z oblasti hornatého severného Slovenska, plného salašnických zvykov.

Tohtoročnú prehliadku Echo heligónky vo Valči organizátori zamerali na tradície salašníctva a ovčiarstva. Predseda miestnej matičiarkej organizácie Ján Lučan v spolupráci s ďalšími jej členmi pripravili pôsobivú výzdobu sály, do ktorej prispeli aj občania

obce. Úvod patril starostke obce JUDr. Márii Ondráčkovej a miestnemu spevokolu Valčan. Ich otváracie piesne Beskyde, Beskyde a Zelená sa bučina, spevom hučí dolina... navodili atmosféru tohtoročnej prehliadky, na ktorej ani tento rok nechýbal spoluzaklada-

teľ podujatia, rodák z obce Jozef Rybár spolu so svojou dcérou Klaudiou, ktorá potešila prítomných svojim zručným spevom. Bolo povzbudzujúce a krásne vidieť, ako tradícia hry na tento hudobný nástroj žije v našich starých otcoch, otcach a ich deťoch. Odmenou za účasť okrem srdečného potlesku boli aj účastnícke listy a vyrezávaná valaška pripomínajúca toto stretnutie milovníkov heligónok a krásneho spevu. Zážitky z podujatia umocnilo spoločné vystúpenie účinkujúcich a spevokolu Valčan aj ochutnávka výrobkov z ovčieho a kravského mlieka, výborného gulášu, domácich buchiet a škvarkovníkov.

V Prievidzi si pripomenú Rok Ľudovíta Štúra viacerými podujatiami Prečo Velislav nemohol nosiť rifle...

Priblížiť verejnosti osobnosť a posolstvo Ľudovíta Štúra ako silný inšpiratívny zdroj pre súčasnosť bude mať za cieľ viaceré podujatia a aktivity, ktoré pripravuje trojica inštitúcií v zriaďovateľskej pôsobnosti Trenčianskeho samosprávneho kraja so sídlom v Prievidzi. Hornonitrianske múzeum, Regionálne kultúrne centrum a Hornonitrianska knižnica ponúknu svojim návštevníkom výstavy, tvorivé dielne či besedy, pričom podporu v tomto zámere získali aj v dotačných programoch Ministerstva kultúry SR na rok 2015.

„Pripravované podujatia sú vystavané tak, aby uspokojili všetky vekové i záujmové skupiny a aby vychádzali zo špecifických možností každej z organizácií,“ informovala Veronika Rezáková z oddelenia komunikácie a medzinárodných vzťahov Úradu TSK. Spresnila, že príkladom spolupráce inštitúcií bude zladenie obsahu a časového harmonogramu aktivít. „Do jedného celku bude tieto podujatia spájať nielen spoločná propagácia, ale i nové podujatie s názvom Poskladaj generáciu štúrovcov, ktoré bude mať prvky súťažného charakteru a účastníci budú musieť absolvovať návštevu alebo prehliadku v všetkých partnerov. V každej inštitúcii sa pritom budú môcť odotfotiť s niektorým zo štúrovcov. Pre víťazov budú pripravené zaujímavé odmeny,“ ozrejmla V. Rezáková.

■ OTVORIA FONDY

Hornonitrianske múzeum pripravuje na september výstavu Ľudovít Štúr a jeho doba, v ktorej využije svoje bohaté zbierkové fondy na priblíženie doby štúrovcov. Časť výstavy sa stane putovnou, pozrieť si ju tak budú môcť deti zo škôl. Múzejníci k výstave školákom ponúkajú aj tvorivé dielne zamerané na tvorbu napodobneniny jedinečného predmetu zo zbierok múzea – textilnej kokardy, ktorá bola

niekdajším poznávacím symbolom dobrovoľníkov slovenskej revolučnej armády v rokoch 1848 a 1849. Nadčasové posolstvo štúrovcov pre slovenský národ v októbri priblíži odborný seminár pod názvom Odkaz štúrovský. Regionálne kultúrne centrum hneď začiatkom roka dotvorilo vstup do priestorov polyfunkčnej sály citátni z pera Ľudovíta Štúra. V júni bude v Galérii RegionArt otvárať výstavu diel popredných slovenských výtvarníkov venovanú štúrovcov. V lete sa zase uskutočnia Tvorivé djelfički, ktoré budú tentoraz tematicky prepojené so štúrovcami. Centrum tiež pripravuje výstavu venovanú štúrovcov, jej cieľovou skupinou budú však deti prvého stupňa základných škôl (ZŠ). Prostredníctvom hravých aktivít sa dozvedia, prečo Štúr nikdy neochutnal hranolčeky, či mohol nosiť rifle a čo mu predpovedali hviezdy. V septembri sa uskutoční koncert SHZ Nany nazvaný Pocta Ľudovi. Kapela bude účinkovať v dobovom oblečení a jej mužskí členovia si nechávajú narásť brady.

■ MAROŠ SMOLEC V KNIŽNICI

Osobnosť Štúra a štúrovcov rezovala aj v Hornonitrianskej knižnici, ktorá pripravuje viaceré prednášky či súťaže. Verejnosť hornej Nitry sa v rámci Roka Ľudovíta Štúra bude môcť viac dozvedieť o grafoterapii

s lektorkou Petrou Sehnalovou, o publicistike Štúra s literárnym autorom i teoretikom Jozefom Leikertom. Knižnica pripravuje aj besedu s Janou Juráňovou, autorkou knihy Misky strieborné, nádoby výborné, ktorej témou sú štúrovské ženy. Slovenským národným novinám bola zase venovaná prednáška Maroša Smolca.

■ SÚŤAŽ FOTOGRAFOV

Súčasťou podujatí bude aj súťaž o najzaujímavejšiu fotografiu s tematikou Štúra, vedomostný kvíz pre žiakov ZŠ či súťaž zameraná na hľadanie najväčšieho prehrešku voči slovenčine vo verejných prejavoch, médiách a literatúre. V spolupráci so žiakmi ZŠ a Strednej odbornej školy obchodu a služieb na Ulici J. Kalinčiaka už teraz začína pripravovať podujatie Jeden deň s Ľudovítom Štúrom. Oslavovať sa bude v dobových kostýmoch a knižnica sa premení na cukráreň pred dvesto rokov. Významnou súčasťou knižničných aktivít budú i zaujímavé formy sprístupňovania regionálnych literárnych prameňov venovaných štúrovcov a stopám, ktoré zanechali na hornej Nitre. Pripomenkou tohto roku nasledujúcim generáciám bude stromček, ktorý knihovníci spolu s návštevníkmi knižnice zasadia pre Ľ. Štúra.

(red)

PRIPOMÍNAME SI

30. mája

– stodesať rokov od narodenia Miroslava Húsku (1905 – 1975), novinára a etnografa, autora monografií o našich pltníkoch a osudoch lipoťských murárov

– stopäť rokov, čo sa narodil slovenský futbalista a neskôr tréner svetového mena Ferdinand Daučík (1910 – 1986), viedol známe kluby FC Barcelona, Atlético Bilbao, Atlético Madrid, FC Porto a v roku 1967 sa v jednom tíme (Toronto Falcons) stretol so synom Jankom a s vnukom Brankom

– pred päťdesiatimi rokmi (1965) začala sa opäť každodenná autobusová doprava medzi Bratislavou a Viedňou, zrušená v roku 1948

– pred päťdesiatimi rokmi zomrel riaditeľ a režisér Štátneho divadla v Košiciach Milan Bobula (1927 – 2000)

31. mája

– pred štyridsiatimi rokmi (1965) zomrel riaditeľ a režisér Štátneho divadla v Košiciach Milan Bobula (1927 – 2000)

– pred štyridsiatimi rokmi (1965) zomrel riaditeľ a režisér Štátneho divadla v Košiciach Milan Bobula (1927 – 2000)

– pred štyridsiatimi rokmi (1965) zomrel riaditeľ a režisér Štátneho divadla v Košiciach Milan Bobula (1927 – 2000)

– pred štyridsiatimi rokmi (1965) zomrel riaditeľ a režisér Štátneho divadla v Košiciach Milan Bobula (1927 – 2000)

– pred štyridsiatimi rokmi (1965) zomrel riaditeľ a režisér Štátneho divadla v Košiciach Milan Bobula (1927 – 2000)

– pred štyridsiatimi rokmi (1965) zomrel riaditeľ a režisér Štátneho divadla v Košiciach Milan Bobula (1927 – 2000)

– pred štyridsiatimi rokmi (1965) zomrel riaditeľ a režisér Štátneho divadla v Košiciach Milan Bobula (1927 – 2000)

– pred štyridsiatimi rokmi (1965) zomrel riaditeľ a režisér Štátneho divadla v Košiciach Milan Bobula (1927 – 2000)

(jč)

